Η ΕΝΝΟΜΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

της

ΑΡΓΥΡΟΥΛΑΣ ΠΑΝΤΕΛΗ

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στο Διεθνές και Ευρωπαϊκό Οικονομικό Δίκαιο (LLM)

Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

Πάφος, Κύπρος

2014 - 2015

Υποβληθείσα στη Σχολή Νομικής

σε μερική εκπλήρωση

των απαιτήσεων για την απόκτηση

του Πτυχίου του

LLM

Η ΕΝΝΟΜΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Διπλωματική Εργασία Μεταπτυχιακού Προγράμματος

Επιβλέπων καθηγητής

Κωνσταντίνος Γ. Αθανασόπουλος

Αφιέρωση

Στον σύζυγο μου ,Δημήτρη και στον μικρό μου πρίγκιπα Θεοφύλακτο

Ευχαριστίες

Θέλω να ευχαριστήσω την οικογένεια μου και ιδιαίτερα τον σύζυγο μου Δημήτρη για την υπομονή, την στήριξη και την κατανόηση που μου πρόσφερε σε όλο αυτόν τον αγώνα.

Θέλω επίσης να ευχαριστήσω βαθύτατα τον καθηγητή μου κύριο Αθανασόπουλο, για τις πολύτιμες γνώσεις που μου πρόσφερε αλλά και την ευκαιρία που μου έδωσε να ασχοληθώ με ένα τόσο σημαντικό και εξίσου ενδιαφέρον θέμα.

Πίνακας Περιεχομένων

Συντομογραφίες…….....σελ.8

Εισαγωγή…… σελ.9

Κεφάλαιο 1: Η Έννομη τάξη και οι πηγές Δικαίου ΕΕ…… σελ.12

Α: Ορισμός έννομης τάξης…… .. σελ.12

Β: Πηγές Δικαίου Ευρωπαϊκής Ένωσης…….. σελ.13

Γ: Σχέσεις Εθνικού Δικαίου και Δικαίου της Ένωσης…….. σελ.18

Κεφάλαιο 2: Το Δικαιοδοτικό Σύστημα της ΕΕ…… σελ.21

Α: Εισαγωγή…… σελ.21

Β: Σύνθεση του Δικαστηρίου και επιλογή των μελών του……σελ.22

Γ: Τρόπος Λειτουργίας του ΔΕΕ…….σελ.24

Δ: Αρμοδιότητες του Δικαστηρίου της Ένωσης……σελ.25

Ε: Βασικές Δικονομικές Αρχές του ΔΕΕ……σελ.26

Κεφάλαιο 3: Ευθείες προσφυγές ενώπιον του ΔΕΕ-Έλεγχος της συμμόρφωσης των κρατών μελών προς το δίκαιο της Ένωσης……σελ.27

Α: Προσφυγή της Επιτροπής κατά κράτους-μέλους……σελ.27

Β: Προσφυγή κράτους-μέλους κατά κράτους-μέλους……σελ.28

Κεφάλαιο 4: Ευθείες προσφυγές ενώπιον του ΔΕΕ-Έλεγχος νομιμότητας των πράξεων και παραλείψεων των θεσμικών οργάνων……σελ.31

Α: Η Προσφυγή ακύρωσης……σελ.31

Β: Η Προσφυγή κατά παράλειψης ενέργειας……σελ.35

Γ: Οι συνέπειες της απόφασης……σελ.36

Κεφάλαιο 5: Ευθείες Προσφυγές-Αγωγές αποζημίωσης……σελ.37

Α: Συμβατική Ευθύνη της Ένωσης……...σελ.37

Β: Εξωσυμβατική Ευθύνη της Ένωσης……σελ.37

Γ: Ευθύνη του κράτους για παραβάσεις του δικαίου της Ένωσης…σελ.42

Κεφάλαιο 6: Η Έμμεση παρεμβολή του Δικαστηρίου σε δίκες ενώπιον Εθνικών Δικαστηρίων-Διαδικασία προδικαστικής παραπομπής……σελ.44
Α: Εισαγωγή……σελ.44
Β: Παραδεκτό προδικαστικού ερωτήματος……σελ.46
Γ: Η Διαδικασία υποβολής προδικαστικού ερωτήματος……σελ.49
Κεφάλαιο 7: Προσωρινή δικαστική προστασία και ένδικα μέσα ενώπιον Δικαστηρίων της Ένωσης……σελ.54
Α: Εισαγωγή…….σελ.54
Β: Προϋποθέσεις παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας…σελ.54
Γ: Απόφαση για λήψη προσωρινών μέτρων……σελ.57
Δ: Ένδικα μέσα των Δικαστηρίων της Ένωσης……σελ.58
Συμπεράσματα……σελ.60
Βιβλιογραφία……σελ.61

Συντομογραφίες

ΕΕ…….. Ευρωπαϊκή Ένωση

ΚΕΠΠΑ…….. Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας

ΣΕΚ……. Συνθήκη Ευρωπαϊκής Κοινότητας

ΣΛΕΕ…….. Συνθήκη Λειτουργίας Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΔΕΚ……. Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

ΔΕΕ……. Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΔΔΔ……. Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης

ΧΘΔ……. Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων

ΕΣΔΑ…….. Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΠΕΚ……. Πρωτοδικείο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

ΕΚΤ……. Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

ΚανΔιαδΔΓ……. Κανονισμός Διαδικασίας Δικαστηρίου

Εισαγωγή

Σε ένα πλαίσιο όπου λαμβάνουν χώρα τόσο έντονες υπερεθνικές διεργασίες υπό συνθήκες μάλλον περιορισμένου πολιτικού ελέγχου, οποιαδήποτε πρόοδος χρειάζεται υψηλό βαθμό πειθαρχίας, όχι μόνον από την πλευρά των κρατών μελών, αλλά και εκ μέρους των ιδιωτών και των ίδιων των υπεύθυνων θεσμικών οργάνων. Βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα της νέας αυτόνομης έννομης τάξης αλλά και βασικό ειδοποιό στοιχείο που διαφοροποιεί την Κοινότητα έναντι των υπόλοιπων διεθνών οργανισμών αποτελεί ο δικαστικός έλεγχος των πράξεων των κοινοτικών οργάνων, αλλά και των πράξεων των κρατών μελών σε περίπτωση παράβασης των κοινοτικών διατάξεων.

Η παρούσα διπλωματική εργασία, θέτει ως κύριο ερευνητικό ερώτημα το δικαιοδοτικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πως παρέχεται η έννομη προστασία στην Ένωση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι όμως μόνο δημιούργημα του δικαίου, αλλά συγχρόνως επιδιώκει τους σκοπούς της αποκλειστικά με τα μέσα του δικαίου. Αποτελεί κοινότητα η οποία στηρίζεται στο δίκαιο, κοινότητα μέσω του δικαίου. Δεν είναι η δύναμη της εξουσίας που ρυθμίζει την οικονομική και κοινωνική συμβίωση των λαών των κρατών μελών αλλά το δίκαιο της Ένωσης. Αυτό αποτελεί τη βάση του θεσμικού συστήματος. Καθορίζει τις διαδικασίες για τη λήψη αποφάσεων εκ μέρους των οργάνων της Ένωσης και ρυθμίζει τις μεταξύ τους σχέσεις. Με τους κανονισμούς, τις οδηγίες και τις αποφάσεις, το δίκαιο της Ένωσης παρέχει στα όργανα της δυνατότητες δράσης για την έκδοση νομοθετικών πράξεων με δεσμευτική ισχύ για τα κράτη μέλη και τους πολίτες τους. Έτσι, μετατρέπει το άτομο σε θεματοφύλακα της Ένωσης. Η έννομη τάξη της επηρεάζει άμεσα την καθημερινή του ζωή ολοένα περισσότερο. Του παραχωρεί δικαιώματα και του επιβάλλει υποχρεώσεις, ούτως ώστε ως πολίτης μιας χώρας και ως πολίτης της Ένωσης να υπόκειται σε έννομες τάξεις διαφόρων βαθμίδων, με τον τρόπο που ισχύει για τα συντάγματα των ομοσπονδιακών κρατών.

Όπως κάθε άλλη έννομη τάξη, έτσι και η έννομη τάξη της Ένωσης παρέχει ένα κλειστό σύστημα έννομης προστασίας για τις διαφορές περί το δίκαιο της Ένωσης και την επιβολή του. Το δίκαιο της Ένωσης καθορίζει επίσης τη σχέση μεταξύ της Ένωσης και των κρατών μελών. Τα κράτη μέλη οφείλουν να λαμβάνουν όλα τα

κατάλληλα μέτρα για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις Συνθήκες ή τις πράξεις των οργάνων της Ένωσης. Σε αυτά εναπόκειται να διευκολύνουν τη δράση της και να απέχουν από κάθε ενέργεια που θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την πραγματοποίηση των σκοπών της Συνθήκης. Τα κράτη μέλη ευθύνονται έναντι των πολιτών της Ένωσης για οποιαδήποτε ζημιά προκληθεί λόγω της παραβίασης του δικαίου της.

Η παρούσα εργασία χωρίζεται σε επτά κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύεται η έννοια της ευρωπαϊκής έννομης τάξης αλλά και ποιες είναι οι πηγές του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται λεπτομερής αναφορά στην σύνθεση του Δικαστηρίου της Ένωσης, στον τρόπο λειτουργίας του και στις αρμοδιότητες του αλλά και στις βασικές δικονομικές αρχές που διέπουν την λειτουργία του και χαρακτηρίζουν την λειτουργία όλων των κρατών μελών. Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στην δυνατότητα τόσο της Κοινότητας όσο και των κρατών μελών να προσφεύγουν ενώπιον δικαστηρίου κατά κράτους μέλους που κατηγορείται ότι παραβιάζει το κοινοτικό δίκαιο καθώς και στις κυρώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 260 ΣΛΕΕ εάν το ένδικο βοήθημα της προσφυγής ευδοκιμούσε. Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στον έλεγχο της νομιμότητας των πράξεων και παραλείψεων των θεσμικών οργάνων, των λοιπών οργάνων και οργανισμών. Η Συνθήκη προβλέπει για τον σκοπό αυτόν ειδικό ένδικο βοήθημα, την προσφυγή ακύρωσης των πράξεων του δευτερογενούς δικαίου και διαφορετικό ένδικο βοήθημα εισάγεται, προκειμένου να αποδοκιμασθεί η παράλειψη των θεσμικών οργάνων να εκδώσουν πράξη, την οποία όφειλαν να εκδώσουν. Αναλύεται τόσο η παθητική όσο και η ενεργητική νομιμοποίηση προς άσκηση της αίτησης ακύρωσης και παράλειψης, οι λόγοι ακυρότητας και οι έννομες συνέπειες της ακύρωσης. Το πέμπτο κεφάλαιο αναλύει το ένδικο βοήθημα της αγωγής αποζημίωσης, για την ευθύνη της Ένωσης έναντι των φυσικών και νομικών προσώπων. Το ένδικο αυτό βοήθημα παρέχει στους πολίτες της Ένωσης και στις επιχειρήσεις, αλλά και στα κράτη μέλη που υπέστησαν ζημιά με υπαιτιότητα υπαλλήλων της ΕΕ, τη δυνατότητα να διεκδικήσουν αποζημίωση ενώπιον του Δικαστηρίου. Αναφέρεται στο παραδεκτό της αγωγής αλλά και στις προϋποθέσεις για τη θεμελίωση της εξωσυμβατικής ευθύνης της Ένωσης. Στο έκτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην σημαντικότερη και πλέον πρωτότυπη έκφανση της

κοινοτικής/ενωσιακής έννομης προστασίας, στην διαδικασία δηλαδή υποβολής προδικαστικών ερωτημάτων στο Δικαστήριο. Κανένα ένδικο βοήθημα ενώπιον δικαστηρίου δεν έχει επηρεάσει τόσο αποφασιστικά την πορεία της ίδιας της ευρωπαϊκής ενοποίησης όσο η κατ'άρθρο 267 ΣΛΕΕ προδικαστική παραπομπή. Αναλύεται ποιο το αντικείμενο του προδικαστικού ερωτήματος αλλά και η διαδικασία υποβολής του. Στο έβδομο και τελευταίο κεφάλαιο γίνεται λόγος για την προσωρινή δικαστική προστασία η οποία αποτελεί τμήμα της αξίωσης για αποτελεσματική έννομη προστασία σύμφωνα με τις γενικές αρχές του δικαίου και η οποία παρέχεται είτε με αναστολή εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης, είτε με διαταγή προσωρινών μέτρων είτε με αναστολή εκτέλεσης των αποφάσεων του ΔΕΕ. Αναλύονται οι προϋποθέσεις για παροχή προσωρινής δικαστικής προστασίας αλλά και το ένδικο μέσο της αναίρεσης το οποίο μπορεί να ασκηθεί κατά των οριστικών αποφάσεων του Γενικού Δικαστηρίου. Τέλος παρουσιάζονται οι διαπιστώσεις και τα συμπεράσματα.

Σημαντικό μέρος της εργασίας καλύφθηκε μέσω βιβλιογραφίας αξιόλογων και καταξιωμένων συγγραφέων αλλά και μέσω διαδικτύου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Α. Ορισμός έννομης τάξης

Η ευρωπαϊκή έννομη τάξη εκφράζει το σύνολο των κανόνων δικαίου που διέπουν τη σύνταξη και λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής ΕΕ) και αποβλέπουν στην πρόοδο της ενοποιητικής διαδικασίας. Περιλαμβάνει αφενός θεσμικούς κανόνες ή «κανόνες δομής», οι οποίοι διέπουν τη σύσταση, τις αρμοδιότητες και γενικότερα τη λειτουργία των οργάνων και αφετέρου ουσιαστικούς κανόνες ή «κανόνες συμπεριφοράς», οι οποίοι ρυθμίζουν τη συμπεριφορά των υποκειμένων της έννομης τάξης, δηλαδή των κρατών – μελών και των ιδιωτών.[1]

Το κοινοτικό σύστημα είναι εξοπλισμένο με ένα καινοτόμο νομοπαραγωγικό μηχανισμό καθώς και με ένα εξελιγμένο δικαιοδοτικό σύστημα ελέγχου εφαρμογής του δικαίου και επίλυσης των διαφορών. Το εν λόγω σύστημα αποτελεί νομικά ένα πρωτότυπο πολιτειακό μόρφωμα που εισάγεται με την ευρωπαϊκή ενοποίηση, το οποίο εγκαθιδρύει ένα υπερεθνικό σύστημα διακυβέρνησης κρατών, τα οποία παραμένουν κυρίαρχα υποκείμενα του διεθνούς δικαίου. Ως αποτέλεσμα συγκροτείται μια «ενδιάμεση βαθμίδα δημόσιας εξουσίας» μεταξύ του διεθνούς δικαίου και του εσωτερικού δικαίου των κρατών μελών.

Το δεύτερο νομικό υποσύστημα που αναπτύσσεται στην ΕΕ περιλαμβάνει κανόνες που ρυθμίζουν το πεδίο της κοινής εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας (στο εξής ΚΕΠΠΑ). Σ' αυτά το πεδίο ακολουθείται η λογικής της διακυβερνητικής συνεργασίας. Όπου στην πραγματικότητα αποτελούν ένα ατελές νομικό σύστημα του οποίου ο έλεγχος ρυθμιστικής και δικαιοδοτικής αυτονομίας ασκείται μόνο κατ' εξαίρεση και με περιοριστικούς όρους.[2]

[1] Δούση Εμμανουέλα,2007 «Η Έννομη τάξη της ευρωπαϊκής Ένωσης»,στο Μ.Τσινισιζέλης-Ν.Μαραβέγιας(επιμ.),Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση-οργάνωση και πολιτικές 50 χρόνια, Αθήνα, εκδόσεις Θεμέλιο,σελ.215

[2] Στο ίδιο σελ.216

Β) Πηγές Δικαίου Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το δίκαιο της ΕΕ πηγάζει από τις Ιδρυτικές Συνθήκες όπως έχουν τροποποιηθεί και ισχύουν σήμερα (πρωτογενές δίκαιο), τις πράξεις των οργάνων (δευτερογενές δίκαιο ή παράγωγο), τις διεθνείς συμβάσεις που έχει συνάψει η Ένωση με τρίτα κράτη ή διεθνείς οργανισμούς ή τα κράτη- μέλη μεταξύ τους (συμπληρωματικό δίκαιο), καθώς και από γενικές αρχές δικαίου (άγραφο δίκαιο). Οι πηγές δικαίου διέπονται από δύο αρχές: α) έχουν ιεραρχική σχέση μεταξύ τους και β)η νεότερη κανονιστική πράξη υπερισχύει της παλαιότερης.

Β.1. Πρωτογενές δίκαιο

Το πρωτογενές δίκαιο περιλαμβάνει τις Ιδρυτικές Συνθήκες των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως έχουν τροποποιηθεί και ισχύουν σήμερα, συμπεριλαμβανομένων και των παραρτημάτων των πρωτοκόλλων και των δηλώσεων που τις συνοδεύουν, καθώς επίσης και τις Συνθήκες προσχώρησης νέων κρατών – μελών. Το πρωτογενές δίκαιο εφαρμόζεται κατ' αρχήν στο έδαφος των κρατών- μελών και οι διατάξεις του έχουν αυξημένη τυπική ισχύ έναντι των πράξεων των οργάνων της Ένωσης, εφόσον δεν μπορούν να τροποποιηθούν με μεταγενέστερη πράξη των οργάνων, αλλά μόνο βάσει ειδικής διαδικασίας αναθεώρησης. Σχέδια αναθεώρησης μπορούν να υποβληθούν στο Συμβούλιο από την κυβέρνηση κάθε κράτους- μέλους ή από την Επιτροπή. Για να τεθούν σε ισχύ οι τροποποιήσεις θα πρέπει να επικυρωθούν σε τελική φάση από όλα τα κράτη- μέλη. Σχετικά με το πρωτογενές δίκαιο, δεν προβλέπεται ρητά ότι η Συνταγματική Συνθήκη καθώς και οι κανόνες δικαίου που θεσπίζονται από τα όργανα της Ένωσης υπερέχουν έναντι του δικαίου των κρατών- μελών.

Β.2. Δευτερογενές ή παράγωγο δίκαιο

Στο δευτερογενές ή παράγωγο δίκαιο εντάσσονται οι πράξεις που θεσπίζουν τα όργανα της Ε.Ε σύμφωνα με τις επιταγές των Συνθηκών. Πρόκειται για αρκετούς τύπους νομικών πράξεων με διαφορετικές ονομασίες και συνέπειες ανάλογα με τον τομέα ρυθμιστικής αρμοδιότητας ή το υπό ρύθμιση θέμα. Η ΣΕΚ ορίζει πέντε τύπους κοινοτικών πράξεων: τον Κανονισμό, την Οδηγία, την Απόφαση, τη Σύσταση και τη

Γνώμη. Οι τρείς πρώτες είναι νομικά δεσμευτικές ενώ οι Συστάσεις και οι Γνώμες δεν δεσμεύουν τους αποδέκτες τους, οι οποίοι μπορεί να είναι κοινοτικά όργανα, κράτη-μέλη και επιχειρήσεις.

Κύρια πηγή του δευτερογενούς δικαίου αποτελεί ο Κανονισμός, ιδίως στον γεωργικό τομέα και στον τομέα του ανταγωνισμού. Εκδίδεται από το Συμβούλιο αυτοτελώς, από το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο στο πλαίσιο της Συναπόφασης, από την Επιτροπή κατά την άσκηση της αυτοτελούς ρυθμιστικής εξουσίας και εξουσίας κατ' εξουσιοδότηση του Συμβουλίου, καθώς και από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα κατά την τέλεση των καθηκόντων της στο πλαίσιο της νομισματικής πολιτικής. Ο Κανονισμός έχει γενική ισχύ και είναι δεσμευτικός ως προς όλα τα μέρη του και ισχύει άμεσα για κάθε κράτος- μέλος. Διακρίνεται λοιπόν από καθολική δεσμευτικότητα έναντι όλων των κρατών- μελών και των ιδιωτών (φυσικά και νομικά πρόσωπα που κατοικούν ή έχουν καταστατική τους έδρα σε κράτη- μέλη της Ένωσης). Επιπλέον ο Κανονισμός ορίζει το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα και προβλέπει παράλληλα τα μέσα για την υλοποίησή του. Τα κράτη-μέλη οφείλουν κατά συνέπεια να συμμορφώνονται προς το περιεχόμενό του κατά τρόπο συνολικό και όχι επιλεκτικά. Συνάμα ο κανονισμός εφαρμόζεται στα κράτη-μέλη χωρίς την παρεμβολή του εθνικού νομοθέτη από την ημέρα που είτε ο ίδιος (ο κανονισμός) ορίζει, είτε δημοσιεύεται στην επίσημη εφημερίδα της Ε.Ε (άμεση ισχύς) και ταυτόχρονα δημιουργεί απευθείας δικαιώματα και υποχρεώσεις για τους ιδιώτες (άμεσο αποτέλεσμα). Ως εκ τούτου οι ιδιώτες μπορούν να επικαλεστούν ένα κανονισμό και να ζητήσουν την εφαρμογή του ενώπιον των εθνικών αρχών.

Η Οδηγία αποτελεί το κύριο νομοθετικό μέσο για την υλοποίηση της κοινής αγοράς και των επιμέρους κοινοτικών πολιτικών. Η Οδηγία χρησιμοποιείται σε τομείς που υφίστανται σημαντικές αποκλίσεις στις εθνικές νομοθεσίες και αποβλέπει στην προσέγγιση της εθνικής νομοθεσίας χωρίς να επιβάλει την ομοιομορφία και στη μεταφορά σε εθνικό επίπεδο των θεμελιωδών αρχών της Κοινής Αγοράς. Εκδίδεται από το Συμβούλιο αυτοτελώς, από το Συμβούλιο μαζί με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στο πλαίσιο της διαδικασίας της Συναπόφασης και από την Επιτροπή αυτοτελώς. Η Οδηγία έχει ως αποδέκτες ένα ή περισσότερα ή όλα τα κράτη- μέλη. Δεν είναι δεσμευτική ως προς όλα τα μέρη της, αλλά μόνο ως προς το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αφήνοντας στα κράτη- μέλη να καθορίσουν τον τύπο με τον οποίο θα

ενσωματωθεί στο εσωτερικό δίκαιο (νόμος, προεδρικό διάταγμα, υπουργική απόφαση κ.α.), καθώς και τα μέσα για την εφαρμογή της (ενεργοποίηση αρμόδιων οργάνων, κυρωτικοί μηχανισμοί κ.α.).

Συνεπώς το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα καθορίζεται σε κοινοτικό επίπεδο με δεσμευτικό τρόπο για τους αποδέκτες και στη συνέχεια οι εθνικές αρχές οφείλουν εντός συγκεκριμένης προθεσμίας που ορίζεται από την Οδηγία να υλοποιήσουν το αποτέλεσμα αυτό, λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα (έμμεση ισχύς). Τα κράτη- μέλη οφείλουν να κοινοποιούν τα μέτρα για τη μεταφορά της Οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο. Η μη συμμόρφωση, η καθυστέρηση ή εσφαλμένη εφαρμογή στη μεταφορά της Οδηγίας μπορεί να θέσει σε λειτουργία τη διαδικασία ελέγχου, η οποία είναι δυνατόν να καταλήξει σε προσφυγή στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την Επιτροπή κατά του παρανομούντος κράτους- μέλους. Επίσης οι ιδιώτες που θίγονται από τη μη συμμόρφωση κράτους- μέλους προς την Οδηγία ή την εσφαλμένη εφαρμογή της, έχουν δικαίωμα αποζημίωσης από το κράτος αυτό. Τέλος, η Οδηγία είναι εφικτό να αποκτήσει αμεσότητα σε δύο περιπτώσεις: α) όταν παρέλθει η προθεσμία ενσωμάτωσής της και το κράτος- μέλος παραμένει άπραγο και β) όταν προβλέπει δικαιώματα και υποχρεώσεις για τους ιδιώτες και διακρίνεται από το στοιχείο της σαφήνειας.

Η Απόφαση είναι νομοθετική πράξη, δεσμευτική ως προς όλα τα μέρη της, για τους συγκεκριμένους αποδέκτες που ορίζει, που μπορεί να είναι κράτος- μέλος, επιχειρήσεις ή πρόσωπα. Εφαρμόζεται άμεσα, χωρίς την παρεμβολή του εθνικού νομοθέτη και δημιουργεί επίσης άμεσα δικαιώματα και υποχρεώσεις για τους ιδιώτες. Χρησιμοποιείται από τα κοινοτικά όργανα για την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, όπως παραδείγματος χάριν την επιβολή ορισμένης συμπεριφοράς ακόμη και προστίμου σε μια συγκεκριμένη επιχείρηση για την παράβαση κοινοτικών κανόνων στον τομέα του ανταγωνισμού.[3]

Η Σύσταση και η Γνώμη δεν έχουν δεσμευτική ισχύ και δεν αποτελούν δίκαιο της Ε.Ε με η στενή έννοια. Απευθύνονται κατά κύριο λόγο σε κράτη- μέλη και μόνο κατ' εξαίρεση σε ιδιώτες. Τόσο ο βαθμός συμμόρφωσης προς αυτά, όσο και το περιεχόμενό τους δεν υπόκεινται στον έλεγχο του δικαστηρίου της Ε.Ε. η Σύσταση

[3] Δούση Εμμανουέλα,ο.π.σελ.222

διατυπώνεται η Γνώμη ζητείται. Ωστόσο η έλλειψη δεσμευτικότητας δεν αποστερεί τις πράξεις αυτές από την πολιτική τους σημασία, καθώς και τη σημασία τους ως διαφωτιστικά μέσα ερμηνείας κοινοτικών ή άλλων διατάξεων.

Εκτός από τις παραπάνω πράξεις τα κοινοτικά όργανα έχουν την εξουσία να εκδίδουν και άλλες επιμέρους νομοθετικές ρυθμίσεις, οι οποίες αναφέρονται ως «άτυπες» ή «suigeneris» και αφορούν την εσωτερική λειτουργία των οργάνων, τον συντονισμό συνεργασίας μεταξύ τους, ενώ μπορούν να θέτουν γενικές κατευθύνσεις για τη υλοποίησης συγκεκριμένων πεδίων δράσης και άλλες πράξεις με τις οποίες τα κοινοτικά όργανα εκφράζουν μια γνώμη ή μια ευχή για ζητήματα κοινοτικού ενδιαφέροντος.

Β.3. Γενικές αρχές δικαίου

Οι Γενικές αρχές αποτελούν άγραφη πηγή δικαίου της Ένωσης και καθιερώθηκαν από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκειμένου να καλύψουν τα κενά του γραπτού δικαίου. Πρόκειται για νομικές θεμελιώσεις αντιλήψεις, τις οποίες άντλησε το Δικαστήριο από τα εσωτερικά δίκαια των κρατών- μελών, από το διεθνές δίκαιο αλλά και από την ίδια τη φύση των Κοινοτήτων. Ορισμένες από αυτές τις αρχές διείσδυσαν στη συνέχεια στο πρωτογενές δίκαιο μέσω των αλλεπάλληλων τροποποιήσεων του. Τέτοια αναφορά αποτελεί η εισαγωγή των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών του ατόμου στις γενικές αρχές του δικαίου κατά τη δεκαετία του ΄60. Τελικά τα δικαιώματα αυτά καταγράφηκαν στον Χάρτη θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. αφού το δικαστήριο διαπίστωσε ότι ο σεβασμός τους αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των γενικών αρχών του δικαίου, τις οποίες άντλησε από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών – μελών και από τις διεθνείς συμβάσεις, κυρίως δε από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η διαπίστωση αυτή αποτέλεσε το έναυσμα για τη μετέπειτα κατοχύρωση μεγάλου αριθμού δικαιωμάτων, όπως το δικαίωμα της ιδιοκτησίας, της ελευθερίας της έκφρασης, της προστασίας της ιδιωτικής ζωής, του απαραβίαστου της εργασίας, το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, κ.α. Τα δικαιώματα που είχαν κατοχυρωθεί μέσα από την νομολογία, καθώς και νέα δικαιώματα που την συμπληρώνουν, καταγράφονται στο Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος

ενσωματώθηκε στη Συνταγματική Συνθήκη και θα αρχίσει να ισχύει με την ενεργοποίηση των διατάξεων της τελευταίας.

Β.4. Οι διεθνείς συμβάσεις

Η Ε.Ε ως ανεξάρτητο νομικό πρόσωπο δύναται να συνάπτει συμφωνίες με τρίτα κράτη και διεθνείς οργανισμούς. Από τη στιγμή που τίθενται σε ισχύ οι συμφωνίες αυτές αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της κοινοτικής έννομης τάξης και δεσμεύουν τόσο τα όργανα όσο και τα κράτη μέλη.

i. Διεθνείς συμβάσεις που συνάπτουν η Κοινότητα και η Ένωση

Η Κοινότητα, ως ανεξάρτητο νομικό πρόσωπο από τα κράτη-μέλη, δύναται να συνάπτει διεθνείς συμφωνίες με τρίτα κράτη και διεθνείς οργανισμούς. Εάν το ρυθμιζόμενο από τη συμφωνία θέμα εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Κοινότητας τότε μόνον η Κοινότητα – και όχι τα κράτη-μελη – συνομολογεί τη συμφωνία. Από τη στιγμή που τίθενται σε ισχύ, οι συμφωνίες αυτές αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της κοινοτικής έννομης τάξης και δεσμεύουν τόσο τα όργανα όσο και τα κράτη – μέλη.

Διεθνείς συμφωνίες με τρίτα κράτη και διεθνείς οργανισμούς δύναται να συνάπτει και η Ένωση στο πεδίο της ΚΕΠΠΑ .Οι συμφωνίες αυτές δεσμεύουν τα όργανα της Ένωσης, ενώ τα κράτη – μέλη που το δηλώνουν μπορούν να μην τις εφαρμόσουν, έως ότου ολοκληρώσουν τη διαδικασία αποδοχής του κειμένου σύμφωνα με τις συνταγματικές τους διατάξεις.

ii.Διακρατικές συμφωνίες μεταξύ των κρατών – μελών

Τα κράτη – μέλη συνάπτουν μεταξύ τους ορισμένες συμφωνίες που ρυθμίζουν ζητήματα στενά συνδεδεμένα με κοινοτικές δραστηριότητες, τα οποία όμως δεν εμπίπτουν στη ρυθμιστική αρμοδιότητα των οργάνων. Οι συμφωνίες αυτές χαρακτηρίζονται ως συμπληρωματικό δίκαιο και αποσκοπούν στη θέσπιση ομοιόμορφων κανόνων σε κοινοτικό επίπεδο, προσλαμβάνουν δε ιδιαίτερη σημασία στο χώρο του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Οι συμφωνίες αυτές δεν αποτελούν μέρος

του κοινοτικού κεκτημένου και τα κράτη που προσχωρούν στην Ένωση δε δεσμεύονται από αυτές, παρά μόνο εάν τις αποδεχτούν.[4]

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει επίσης για τις αποφάσεις των αντιπροσώπων των Κυβερνήσεων των κρατών – μελών που συνέρχονται στο πλαίσιο του Συμβουλίου. Στη περίπτωση αυτή το Συμβούλιο δε συνεδριάζει ως όργανο της Ένωσης, αλλά ως διπλωματική διάσκεψη για να ρυθμίσει ορισμένα θέματα εκτός του πλαισίου της κοινοτικής διαδικασίας λήψης αποφάσεων. Από τη στιγμή που τίθενται σε ισχύ αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του κοινοτικού κεκτημένου και τα κράτη που προσχωρούν στην Ένωση δεσμεύονται από αυτές. Επίσης, στο πεδίο της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, το Συμβούλιο δύναται να καταρτίζει συμβάσεις, τις οποίες συνιστά στα κράτη – μέλη προς αποδοχή σύμφωνα με τους συνταγματικούς τους κανόνες. Τα κράτη – μέλη οφείλουν να κινήσουν τις εφαρμοστέες διαδικασίες εντός προθεσμίας που ορίζει το Συμβούλιο. Πρόκειται δηλαδή για κλασικές συμβάσεις διεθνούς δικαίου, με τη διαφορά ότι συνομολογούνται μόνο μεταξύ των κρατών – μελών και η αποδοχή τους είναι υποχρεωτική. Αρχίζουν να ισχύουν αφού επικυρωθούν από τα μισά κράτη – μέλη.

Γ. Σχέσεις Εθνικού Δικαίου και Δικαίου της Ένωσης

Η εγκαθίδρυση μιας ενιαίας αγοράς μεταξύ των κρατών- μελών στα πρότυπα των εσωτερικών αγορών προϋποθέτει τη δημιουργία και τη διαρκή εξέλιξη μιας κοινοτικής έννομης τάξης, η οποία θα είναι απόλυτα συμβατή με την αρχή του κράτους δικαίου προκειμένου το ενοποιητικό εγχείρημα να διαθέτει την απαιτούμενη νομιμοποίηση.

Η αποδοχή του κοινοτικού από τα κράτη- μέλη βασίζεται στην αυστηρή απαίτηση για την τήρηση του δικαίου ως αποτέλεσμα μιας αδιαπραγμάτευτης προσήλωση στις αρχές του κράτους δικαίου. Οι κανόνες που θεσπίζονται στο πλαίσιο της κοινοτικής έννομης τάξης κατισχύουν έναντι των αντίστοιχων εθνικών και

[4] Ο.π.σελ.228

διαθέτουν νομιμοποιητική συγγένεια προς τους κανόνες των εσωτερικών δικαίων των κρατών- μελών.

Σύμφωνα με την αρχή της υπεροχής του δικαίου της ένωσης ο κοινοτικός κανόνας δεν υπόκειται σε οποιαδήποτε διαδικασία «εθνικοποίησης» προκειμένου να καταστεί γνωστός και να εφαρμοστεί από τα εθνικά όργανα, επομένως παραμένει ιδιογενής και δεν ενσωματώνεται στην ιεραρχία των εθνικών κανόνων. Σε περίπτωση που υφίσταται σύγκρουση μεταξύ ευρωπαϊκού δικαίου και εθνικού η παρουσία εθνικού κανόνα ματαιώνει την εφαρμογή κάποιου κοινοτικού. Επιβάλλεται στον εθνικό νομοθέτη να παρακάμψει τον αντίθετο εθνικό κανόνα τον οποίο πρέπει οι αρμόδιες αρχές του κράτους να καταργήσουν. Χαρακτηριστική ήταν η απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Costa/ Enel τη δεκαετία του ΄60, κατά την οποία κατοχυρώνεται ουσιαστικά η υπεροχή του κοινοτικού κανόνα έναντι οποιουδήποτε εθνικού, κατά περιεχόμενο και κατά αποτέλεσμα.[5]

Η υπεροχή του ευρωπαϊκού δικαίου επί των εθνικών δικαιωμάτων είναι απόλυτη. Έτσι, ισχύει για όλες οι ευρωπαϊκές πράξεις που έχουν υποχρεωτική ισχύ, ανεξαρτήτως εάν απορρέουν από το πρωτογενές ή το παράγωγο δίκαιο.[6] Επίσης, όλες οι εθνικές πράξεις υπόκεινται στην εν λόγω αρχή, όποια και αν είναι η φύση τους. Η δικαστική εξουσία υπόκειται επίσης στην αρχή της υπεροχής. Πράγματι, το δίκαιο που παράγεται από τη δικαστική εξουσία, δηλαδή η νομολογία, πρέπει να είναι σύμφωνο προς το δίκαιο της Ένωσης. Το Δικαστήριο έχει εκτιμήσει ότι τα εθνικά συντάγματα υπόκεινται επίσης στην αρχή της υπεροχής. Επομένως, εναπόκειται στον εθνικό δικαστή να μην εφαρμόζει τις διατάξεις συντάγματος που είναι αντίθετες προς το ευρωπαϊκό δίκαιο.

-Υπεύθυνοι για την τήρηση της αρχής

Όπως συμβαίνει και με την αρχή του άμεσου αποτελέσματος, το Δικαστήριο ασκεί τον έλεγχο της ορθής εφαρμογής της αρχής της υπεροχής του κοινοτικού δικαίου. Επιβάλει κυρώσεις στα κράτη μέλη που δεν την τηρούν, μέσω των αποφάσεων του που εκδίδονται βάσει των διαφόρων προσφυγών που

[5] Σαχπεκίδου Ρ.Ευγενία,2013,Ευρωπαϊκό Δίκαιο,Αθήνα-Θεσσαλονίκη,Β’ έκδοση σελ.501

[6] http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/decisionmaking_process/114548_el.htm

προβλέπονται από τις ιδρυτικές Συνθήκες, ιδίως της προσφυγής λόγω παραβάσεως. Η τήρηση της αρχής της υπεροχής εναπόκειται επίσης στον εθνικό δικαστή. Αυτός μπορεί, ανάλογα με την περίπτωση, να χρησιμοποιεί της προδικαστικής παραπομπής, στη περίπτωση που υπάρχει αμφιβολία όσον αφορά την εφαρμογή της εν λόγω αρχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Το Δικαιοδοτικό Σύστημα της Ε.Ε.

Α. Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια ο όγκος των υποθέσεων και ο φόρτος εργασίας του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου αυξήθηκαν κατά πολύ με αποτέλεσμα να καθίσταται δυσχερής η ταχεία και αποτελεσματική εκτέλεση των καθηκόντων και των δύο οργάνων. Ενόψει της κατάστασης αυτής αλλά της διεύρυνσης της Ένωσης σε είκοσι οκτώ πλέον κράτη- μέλη. Η Συνθήκη της Νίκαιας έλαβε σημαντικά μέτρα για να βελτιωθεί η λειτουργία του δικαστικού συστήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι μεταρρυθμίσεις αυτές αφορούν κατά κύριο λόγο τη σύνθεση του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου, την κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των δύο οργάνων (ενίσχυση των αρμοδιοτήτων που ανατίθενται στο Πρωτοδικείο), τους όρους για την έγκριση του Οργανισμού και του κανονισμού διαδικασίας τους, καθώς και την επίλυση των διαφορών σχετικά με τους κοινοτικούς τίτλους βιομηχανικής ιδιοκτησίας.[7]

Μετά τη Μεταρρυθμιστική Συνθήκη το άρθρο 220 ΣΕΚ καταργήθηκε, κατ' ουσίαν όμως αντικαθίσταται από το άρθρο 19 εδάφιο. 1 ΣΕΕ/Λ. Το άρθρο 19 ΣΕΕ/Λ επαναλαμβάνει ότι το Δικαστήριο της Ένωσης εξασφαλίζει την τήρηση του δικαίου κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή των Συνθηκών, καθορίζει τα βασικά στοιχεία της οργάνωσης και λειτουργίας του Δικαστηρίου της Ένωσης, συμπληρώνεται δε από ειδικό κεφάλαιο της ΣΛΕΕ (άρθρα 251-258), το οποίο ανταποκρίνεται σε γενικές γραμμές στο αντίστοιχο κεφάλαιο της ΣΕΚ (άρθρα 220-245 ΣΕΚ).[8]

[7] Σύμφωνα με το άρθρο 220 ΣΕΚ το ΔΕΚ-μετά τη Συνθήκη της Νίκαιας και το ΠΕΚ-εξασφαλίζουν στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, την τήρηση του δικαίου κατά την ερμηνεία και εφαρμογή της παρούσας Συνθήκης

[8] Σαχπεκίδου Ρ.Ευγενία, ο.π. σελ.518

Β. Σύνθεση του Δικαστηρίου και επιλογή των μελών του

Σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λισαβόνας το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα περιλαμβάνει το Δικαστήριο, διάδοχο σχήμα του ΔΕΚ, το Γενικό Δικαστήριο, διάδοχο σχήμα του Πρωτοδικείου, καθώς και «ειδικευμένα δικαστήρια», που αποτελούν τη συνέχεια των δικαιοδοτικών τμημάτων. Όλα τα ανωτέρω δικαστήρια μαζί συγκροτούν το ΔΕΕ, το οποίο χωρίς να εκδίδει αποφάσεις, είναι το μόνο αυτοτελές ενωσιακό όργανο.

Β.1. Οι δικαστές

Η θεμελιώδης αρχή που διέπει τη σύνθεση του ΔΕΚ από την ίδρυση του στη δεκαετία του ΄50 επιβάλλει να εκπροσωπούνται στο Δικαστήριο όλες ανεξαιρέτως οι έννομες τάξεις των κρατών- μελών. Το Δικαστήριο αποτελείται από έναν δικαστή ανά κράτος μέλος. Σήμερα, μετά την προσχώρηση της Κροατίας, αποτελείται από είκοσι οκτώ δικαστές[9]. Επικουρείται από Γενικούς Εισαγγελείς των οποίων ο αριθμός προσδιορίζεται στο άρθρο 252/ΣΛΕΕ. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή οι Γενικοί Εισαγγελείς ήταν μέχρι πρόσφατα οκτώ ενώ από την 1/7/2013 υπηρετεί στο Δικαστήριο και ένατος.

Οι δικαστές που στελεχώνουν το Δικαστήριο, καθώς και οι Γενικοί Εισαγγελείς διορίζονται από τις Κυβερνήσεις των κρατών- μελών με κοινή συμφωνία για περίοδο έξι ετών, ενώ η θητεία τους μπορεί απεριόριστα να ανανεώνεται. Όριο ηλικίας δεν προβλέπεται. Προκειμένου ωστόσο να μην αλλάζει ολόκληρη η σύνθεση του Δικαστηρίου κάθε εξαετία, με απρόβλεπτες συνέπειες για την ενότητα της νομολογίας του, έχει εισαχθεί το σύστημα της μερικής ανανέωσης των θέσεων. Κάθε τρία χρόνια λαμβάνει χώρα ανανέωση κάποιων θέσεων δικαστών και γενικών εισαγγελέων, οι οποίοι μπορούν πάντως να επαναδιοριστούν. Οι δικαστές

[9] Στο παρελθόν κάθε φορά που ο αριθμός των κρατών μελών ήταν ζυγός, π.χ. 10 ή 12 κράτη μέλη διοριζόταν ένας επιπλέον δικαστής, προκειμένου να υπάρχει πάντα μονός αριθμός δικαστών και να μην εμφανίζονται οι επιπλοκές της ισοψηφίας. Η σημερινή σύνθεση και ο τρόπος λειτουργίας του Δικαστηρίου έχουν καταστήσει περιττό το μέτρο.

επιλέγονται μεταξύ προσωπικοτήτων που παρέχουν πλήρη εχέγγυα ανεξαρτησίας και πληρούν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις των άρθρων 253 και 254 της ΣΛΕΕ.[10]

Β.2. Ο θεσμός των Γενικών Εισαγγελέων

Από τη στιγμή της ίδρυσή του το ΔΕΚ υποστηρίχθηκε στο έργο του από γενικούς εισαγγελείς. Καθήκον των γενικών εισαγγελέων είναι να διατυπώνουν δημόσια και με πλήρη αμεροληψία και ανεξαρτησία αιτιολογημένες προτάσεις επί των υποθέσεων που απαιτούν την παρέμβασή τους, σύμφωνα με τον Οργανισμό του ΔΕΕ. Μόνος σκοπός της παρουσίας τους είναι να συνδράμουν το Δικαστήριο στο έργο του. Οι γενικοί εισαγγελείς, αρχικά τέσσερις, διπλασιάσθηκαν με την πάροδο των χρόνων. Ο αριθμός τους δεν επιτρέπεται να συρρικνωθεί περαιτέρω, αλλά μόνο να αυξηθεί μέσα από ομόφωνη απόφαση του Συμβουλίου και σχετικό αίτημα του Δικαστηρίου[11]. Η γνώμη του γενικού εισαγγελέα δημοσιεύεται μαζί με την απόφαση στη Συλλογή της Νομολογίας που εκδίδεται από το Δικαστήριο.

Β.3. Σύνθεση του Γενικού Δικαστηρίου και επιλογή των μελών του

Το Γενικό Δικαστήριο αποτελείται επίσης από είκοσι οκτώ δικαστές, έναν από κάθε κράτος- μέλος και δεν επικουρείται από γενικούς εισαγγελείς. Τα προσόντα για την επιλογή των δικαστών του Γενικού Δικαστηρίου είναι να παρέχουν πλήρη εγγύηση ανεξαρτησίας και να έχουν την απαιτούμενη ικανότητα για την άσκηση δικαστικών καθηκόντων. Διορίζονται με κοινή συμφωνία από τις κυβερνήσεις των κρατών- μελών για περίοδο έξι ετών[12].

Β.4. Τα ειδικευμένα δικαστήρια – το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης

Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης (ΔΔΔ) είναι το πρώτο δικαστήριο που ιδρύθηκε ως «δικαιοδοτικό τμήμα» υπό το καθεστώς της Συνθήκης της Νίκαιας το

[10] http://europedia.moussis.eu/books/Book_2/2/4/1/5/?lang=gr&all=1&s=1&e=10

[11] Σαχπεκίδου Ρ.Ευγενία,ο.π. σελ.524

[12] Δούση Εμμανουέλα,ο.π. σελ.231

έτος 2006. Αποτελείται από επτά μέλη, τα οποία έχουν την υπηκοότητα της Ένωσης και καθεστώς ανάλογο με εκείνο των μελών του Γενικού Δικαστηρίου. Οι δικαστές του ΔΔΔ διορίζονται από το Συμβούλιο για θητεία έξι ετών μέσα από διαβούλευση με ειδική επιτροπή.

Γ) ΤΡΟΠΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΔΕΕ

Το Δικαστήριο της Ένωσης συνέρχεται σύμφωνα με το άρθρο 251 I και 252 II ΣΛΕΕ σε τμήματα από τρεις ή πέντε δικαστές ή ως τμήμα μείζονος συνθέσεως (αποτελεούμενο από δεκαπέντε δικαστές) και μόνο δυνάμει του Οργανισμού σε ολομέλεια. Στις τελευταίες περιπτώσεις πρόκειται κυρίως για σοβαρά και εξαιρετικά ζητήματα ή πολύπλοκα θέματα, που αξιώνουν μεγαλύτερη προσοχή.

Το Γενικό Δικαστήριο συνέρχεται σε ολομέλεια, τμήμα μείζονος συνθέσεως (δεκατρείς δικαστές), πενταμελή και τριμελή τμήματα, ένα τμήμα για την εκδίκαση των ένδικων μέσων, καθώς και μονομελή τμήματα για την εκδίκαση απλών υποθέσεων, όπου ανακύπτουν ζητήματα που αντιμετωπίσθηκαν ήδη με πάγια νομολογία.

Το ΔΔΔ αποφασίζει κατά κανόνα συγκροτούμενο σε τμήματα, ειδικότερα σε δύο τριμελή τμήματα και σε ένα πενταμελές.

Η διαδικασία ενώπιον των κοινοτικών δικαστηρίων χωριζόταν σε έγγραφη και προφορική, ο ίδιος δε κανόνας ισχύει και σήμερα για το ΔΕΕ. Όσον αφορά την έγγραφη διαδικασία πρόκειται για ανταλλαγή υπομνημάτων μεταξύ των διαδίκων. Τα εν λόγω υπομνήματα πρέπει να έχουν σαφώς καθορισμένο περιεχόμενο. Μετά την περάτωση της διαδικασίας, υποβάλλεται έκθεση από τον εισηγητή δικαστή στη γενική συνέλευση του Δικαστηρίου. Ως προς τα αποδεικτικά μέσα το Δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να ορίσει αποδεικτικά μέσα όπως εμφάνιση των διαδίκων, αιτήσεις παροχής πληροφοριών και εγγράφων, εξέταση μαρτύρων, πραγματογνωμοσύνη ή αυτοψία. Σε κάθε συνεδρίαση διεξαγωγής αποδείξεων συντάσσονται πρακτικά. Η προφορική διαδικασία πραγματοποιείται ενδεχομένως μετά από τη διεξαγωγή αποδείξεων. Ο πρόεδρος κηρύσσει την έναρξη των συζητήσεων και τις διευθύνει. Το Δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει τη διεξαγωγή της προφορικής διαδικασίας

κεκλεισμένων των θυρών. Μετά τη λήξη της διαδικασίας ο γενικός εισαγγελέας αναπτύσσει τις προτάσεις του ενώ οι τελικές αποφάσεις δημοσιεύονται σε δημόσια συνεδρίαση και στη συνέχεια διανέμεται αντίγραφο στους διαδίκους. Τέλος τεράστιας σημασίας παράγοντας για την αποτελεσματική δικαστική προστασία στην Κοινότητα υπήρξε η γλώσσα στην οποία διεξάγεται η διαδικασία. Τη γλώσσα της διαδικασίας επιλέγει κατά κανόνα ο ενάγων- προσφεύγων και μπορεί να είναι οποιαδήποτε από τις επίσημες γλώσσες της Ένωσης[13].

Δ)ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

«Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφαίνεται σύμφωνα με τις Συνθήκες: (α) επί των προσφυγών που ασκούνται από κράτος μέλος, θεσμικό όργανο ή φυσικά ή νομικά πρόσωπα · (β)προδικαστικός, κατόπιν αιτήματος εθνικών δικαστηρίων, επί της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης ή επί του κύρους πράξεων που εκδόθηκαν από τα θεσμικά όργανα · και (γ) επί των λοιπών περιπτώσεων που προβλέπονται από τις Συνθήκες (άρθρο 19 ΣΕΕ). Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ελέγχει τη νομιμότητα των νομοθετικών πράξεων, των πράξεων του Συμβουλίου, της Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, εκτός των συστάσεων και γνωμών, και των πράξεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που παράγουν νομικά αποτελέσματα έναντι τρίτων. Ελέγχει επίσης τη νομιμότητα των πράξεων των λοιπών οργάνων ή οργανισμών της Ένωσης που προορίζονται να παράγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων. Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο μπορεί, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να ασκεί προσφυγή κατά των πράξεων των οποίων είναι αποδέκτης ή που το αφορούν άμεσα και ατομικά, καθώς και κατά των κανονιστικών πράξεων που το αφορούν άμεσα χωρίς να περιλαμβάνουν εκτελεστικά μέτρα (άρθρο 263 ΣΛΕΕ)[14]».

[13] Σαχπεκίδου Ρ.Ευγενία,ο.π.σελ.530

[14] http://europedia.moussis.eu/books/Book_2/2/4/1/5/?lang=gr&all=1&s=1&e=10

Ε) ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΔΕΕ

Η λειτουργία του ΔΕΕ διέπεται από τις γνωστές δικονομικές αρχές, που χαρακτηρίζουν τη λειτουργία όλων των κρατών- μελών. Οι κυριότερες δικονομικές αρχές είναι το δικαίωμα για δίκαιη δίκη που περιλαμβάνει και την αρχή της ισότητας των διαδίκων, η αρχή της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας, η ασφάλεια του δικαίου και ο κανόνας της εύλογης διάρκειας της δίκης.

Η αρχή της πρόσβασης στη δικαιοσύνη και της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας αποτελεί επίσης γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, που απορρέει από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών- μελών, καθιερώθηκε από τα άρθρα 6 και 13 ΕΣΔΑ και επιβεβαιώθηκε στο άρθρο 47 ΧΘΔ. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα για μια δίκαιη δίκη. Η αρχή αυτή εμπνέεται από τα θεμελιώδη δικαιώματα, που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των γενικών αρχών του δικαίου, την τήρηση των οποίων διασφαλίζει το ΔΕΚ. Η προστασία των δικαιωμάτων του εναγομένου αποτελεί, αντίστοιχα, αντικείμενο ειδικής μέριμνας και στην κοινοτική έννομη τάξη, η οποία, μεταξύ άλλων, φροντίζει π.χ. στο πεδίο ισχύος της Συμβάσεως Βρυξελλών, και σήμερα του κανονισμού Βρυξέλλες Ι, να συγκεντρώνονται όλες κατά το δυνατόν οι αγωγές στο δικαστήριο της κατοικίας/έδρας του εναγομένου, καθώς επίσης να λαμβάνει οπωσδήποτε χώρα έγκαιρη επίδοση ή κοινοποίηση του εισαγωγικού δικογράφου της δίκης, ώστε ο εναγόμενος να είναι πάντα σε θέση να αμυνθεί.

Η αρχή της ισότητας των διαδίκων λαμβάνει στο κοινοτικό δίκαιο ιδίως τη μορφή της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας και οδηγεί σε μη εφαρμογή διατάξεων που εξαρτούν από την ιθαγένεια του ενάγοντος π.χ. την υποχρέωση καταβολής εγγυοδοσίας για την άσκηση της αγωγής κλπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Ευθείες προσφυγές ενώπιον του ΔΕΕ: έλεγχος της συμμόρφωσης των κρατών- μελών προς το δίκαιο της Ένωσης

Α. Η προσφυγή της Επιτροπής κατά κράτους- μέλους (άρθρο 253 ΣΛΕΕ)

Α.1. Το παραδεκτό της προσφυγής

Προκειμένου να γίνει δεκτό το ένδικο βοήθημα της προσφυγής του άρθρου 258 ΣΛΕΕ θα πρέπει να έχει τηρηθεί κάποια προδικασία. Ειδικότερα, η προσφυγή δεν θεωρείται παραδεκτή, αν δεν υπάρχουν τρία διαφορετικά και διακριτά μεταξύ τους στάδια, που ξεκινούν με το έγγραφο όχλησης, περνούν στο στάδιο της αιτιολογημένης γνώμης και καταλήγουν, τέλος, στην άσκηση της προσφυγής.

Η Επιτροπή δεν βαρύνεται από καμιά υποχρέωση να κινήσει τη διαδικασία και να ασκήσει την προσφυγή του άρθρου 258 ΣΛΕΕ, ακόμη και όταν διαπιστώνονται αναμφισβήτητες και σοβαρές παραβάσεις. Ο τρόπος χρήσης της διακριτικής της ευχέρειας δεν ελέγχεται δικαστικά. Για τους ίδιους λόγους δεν μπορεί να ασκηθεί κατά της Επιτροπής ούτε προσφυγή κατά παράλειψης να ενεργήσει. Περαιτέρω, αν η Επιτροπή δεν ασκήσει καθόλου προσφυγή ή καθυστερήσει επί μακρόν να κινηθεί κατά του κράτους- μέλους, το τελευταίο δεν επιτρέπεται να θεωρήσει ότι η αμφίβολης νομιμότητας συμπεριφορά του εγκρίνεται ή θεωρείται αποδεκτή και νομιμοποιείται.

Α.2. Το βάσιμο της προσφυγής

Στο πλαίσιο της έρευνας του βάσιμου το Δικαστήριο εξετάζει μόνον αν το κράτος παραβίασε αντικειμενικά «υποχρέωση του εκ Συνθηκών». Ο όρος της παράβασης πρέπει να ερμηνεύεται ευρέως και να περιλαμβάνει κάθε δυνατή αντίθεση σε κανόνες του πρωτογενούς, του δευτερογενούς δικαίου, των συνθηκών που υπογράφει η Ένωση και των γενικών αρχών του δικαίου. Η παράβαση μπορεί να συνίσταται τόσο σε πράξη, όσο και σε παράλειψη, ενώ δεν χρειάζεται κανενός είδους απόδειξη υπαιτιότητας εκ μέρους των αρχών του κράτους- μέλους. Το βάρος

της απόδειξης για τα γεγονότα που θεμελιώνουν την αντίθεση στο κοινοτικό-ενωσιακό δίκαιο φέρει κατά κύριο λόγο η ίδια η Επιτροπή[15], ενώ το κράτος- μέλος προβάλλει και αποδεικνύει τους αμυντικούς του ισχυρισμούς, οι οποίοι ορισμένες φορές αποβλέπουν σε αμφισβήτηση της παράβασης καθεαυτής, ενώ συνήθως συνιστούν μια προσπάθεια δικαιολόγησης της[16]. Μεταξύ των αμυντικών ισχυρισμών που προβάλλουν ορισμένες φορές τα κράτη- μέλη, όταν κατηγορούνται για παράβαση του ενωσιακού δικαίου, αξιοσημείωτη είναι η ένσταση ότι η πράξη της Ένωσης, προς την οποία δεν συμμορφώθηκαν αντιβαίνει στο δίκαιο της και είναι παράνομη. Η εν λόγω ένσταση όμως δεν γίνεται δεκτή από το ΔΕΚ εκτός μόνον αν η επίμαχη πράξη έπασχε από ιδιαίτερα σοβαρές και προφανείς πλημμέλειες σε βαθμό που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ανυπόστατη.

Β. Η προσφυγή κράτους μέλους κατά κράτους μέλους

«Ανάλογη δυνατότητα προσφυής με αυτήν της Επιτροπής το Δικαστήριο, έχει και κάθε κράτος μέλος εναντίον κράτους μέλους σε περίπτωση που υπάρχει παράβαση υποχρέωσης.»

Και στην προσφυγή κράτους μέλους εναντίον κράτους μέλους είναι υποχρεωτική μια προδικασία. Το κράτος μέλος πριν ασκήσει τη προσφυγή, οφείλει να φέρει το ζήτημα στην Επιτροπή. Η Επιτροπή σε δύο στάδια, οφείλει πρώτα να παρέχει τη δυνατότητα στα ενδιαφερόμενα κράτη να προβούν κατ' αντιδικία σε γραπτές ή προφορικές παρατηρήσεις. Το αντικείμενο της αντιδικίας προσδιορίζεται από το κράτος μέλος το οποίο προσφεύγει στην Επιτροπή.

Μετά την ακρόαση των εμπλεκομένων κρατών μελών, η Επιτροπή διατυπώνει αιτιολογημένη γνώμη μέσα σε προθεσμία τριών μηνών από την υποβολή της αίτησης του συγκεκριμένου κράτους μέλους. Το αντικείμενο της διαφοράς – αντίθετα με όσα ισχύουν στην προσφυγή της Επιτροπής – δεν προσδιορίζεται στην αιτιολογημένη γνώμη και μπορεί να έχει εντελώς αρνητικό περιεχόμενο, χωρίς αυτό να παρεμποδίζει το αιτούν κράτος να προσφύγει στο Δικαστήριο.

[15] Η Επιτροπή οφείλει να αποδείξει πλήρως την παράβαση και δεν επιτρέπεται να στηρίζεται σε οποιοδήποτε τεκμήριο

[16] Σαχπεκίδου Ρ.Ευγενία,ο.π. σελ.550

Αν η Επιτροπή δεν διατυπώσει τη γνώμη της εντός τριών μηνών, η προσφυγή του κράτους μέλους δεν μπορεί να κατατεθεί στο Δικαστήριο και χωρίς τη γνώμη της Επιτροπής.

Οι προσφυγές κράτους μέλους εναντίον κράτους μέλους είναι σπάνιες στα κοινοτικά χρονικά, επειδή τα κράτη μέλη προτιμούν να αφήνουν αυτό το καθήκον εποπτείας και ελέγχου εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου στο κατ' εξοχήν αρμόδιο όργανο, την Επιτροπή και να μη διαταράξουν τις πολιτικές σχέσεις μεταξύ των[17]».

Β.1. Η απόφαση του Δικαστηρίου και οι συνέπειες της – οι κυρώσεις του άρθρου 260 ΣΛΕΕ

Αν το δικαστήριο διαπιστώσει ότι το κράτος μέλος έχει παραβεί υποχρέωση του που απορρέει από τη συνθήκη, το κράτος οφείλει να λάβει τα αναγκαία μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της απόφασης του Δικαστηρίου. Η απόφαση δηλαδή του Δικαστηρίου έχει χαρακτήρα διαπιστωτικό. Σύμπασα η θεωρία δέχεται ότι η προθεσμία συμμόρφωσης του καταδικασθέντος κράτους είναι πολύ σύντομη, δεδομένου ότι η Συνθήκη δεν μνημονεύει σχετική προθεσμία. Η μέχρι σήμερα πρακτική επιβεβαιώνει ότι οι αποφάσεις του Δικαστηρίου κατά κανόνα τηρούνται και εφαρμόζονται από τα κράτη μέλη. Τελευταία όμως παρατηρείται σημαντική καθυστέρηση εκ μέρους των κρατών μελών προς συμμόρφωση στις αποφάσεις του ΔΕΚ.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ στην προσπάθεια της να εξαναγκάσει τα κράτη μέλη να τηρούν πάντα τις αποφάσεις του ΔΕΚ εισήγαγε τροποποίηση του άρθρου 228 ΣυνθΕΚ κατά την οποία σε περίπτωση που κράτος μέλος δεν έλαβε τα κατάλληλα μέτρα που απαιτούνται για την εκτέλεση της απόφασης του ΔΕΚ, η Επιτροπή μετά από προειδοποιητική επιστολή που αποστέλλει στο δυστροπούν κράτος μέλος, συντάσσει αιτιολογημένη γνώμη διευκρινίζοντας τα σημεία στα οποία το κράτος μέλος δεν συμμορφώθηκε απολύτως προς την απόφαση. Αν το συγκεκριμένο κράτος δεν λάβει και πάλι τα κατάλληλα μέτρα, η Επιτροπή μπορεί να προσφύγει στο Δικαστήριο, προσδιορίζοντας όμως ταυτόχρονα το ύψος του κατ'

[17] Παπαγιάννης Δονάτος,2007,Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο,Αθήνα-Κομοτηνή,Γ' έκδοση,σελ.323

αποκοπήν ποσού ή της χρηματικής ποινής που οφείλει να καταβάλει το κράτος μέλος και το οποίο η Επιτροπή κρίνει κατάλληλο για την περίσταση. Ο προσδιορισμός του ύψους θα γίνεται σε συνάρτηση με τρία θεμελιώδη κριτήρια: α) τη σοβαρότητα της παράβασης, β) τη διάρκεια της και γ) την αναγκαιότητα να εξασφαλιστεί το αποτρεπτικό αποτέλεσμα της κύρωσης προκειμένου να αποφευχθούν οι υποτροπές[18].

Β.2. Η ένδικη προστασία των ιδιωτών μέσω της προσφυγής στα εθνικά δικαστήρια

Τόσο η προσφυγή της Επιτροπής κατά του κράτους μέλους όσο και η προσφυγή κράτους μέλους κατά άλλου κινούνται σύμφωνα με τη Συνθήκη σε ένα επίπεδο το οποίο δεν επιτρέπει παρά μόνο στοιχειώδη ανάμειξη των πολιτών ή των νομικών προσώπων. Τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα δεν μένουν απροστάτευτα έναντι των παραβάσεων του δικαίου της Ένωσης από τα κράτη μέλη. Μπορούν να αμφισβητήσουν τη νομιμότητα των κρατικών πράξεων ή παραλείψεων ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων της χώρας τους ή, ανάλογα, άλλων χωρών μελών. Έτσι στη περίπτωση αυτή η δικαστική προστασία θα παρασχεθεί στους ενδιαφερόμενους αποκλειστικά δυνάμει του εθνικού ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου.

[18] Ο.π.σελ.321

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Ευθείες προσφυγές ενώπιον του ΔΕΕ – Έλεγχος νομιμότητας των πράξεων και παραλείψεων των θεσμικών οργάνων, των λοιπών οργάνων και οργανισμών

Α. Η προσφυγή ακύρωσης

Προσφυγές ακύρωσης μπορούν να εισαχθούν εναντίον των πράξεων των νομοθετικών οργάνων από ένα κράτος μέλος ή από άλλο όργανο της Ένωσης ή και από ιδιώτες. Αυτές οι προσφυγές επιδιώκουν την ακύρωση των πράξεων που είναι αντίθετες στο πνεύμα ή το γράμμα των Συνθηκών, που ξεπερνούν τις αρμοδιότητες των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων ή που δεν σέβονται το ευρωπαϊκό δίκαιο. Εάν η προσφυγή ακύρωσης κριθεί ως βάσιμη, το Δικαστήριο κηρύσσει την πράξη άκυρη και ανύπαρκτη. Η προσφυγή ακύρωσης είναι λοιπόν το μέσον ελέγχου της συμφωνίας προς τις Συνθήκες των πράξεων του νομοθέτη της Ένωσης, της νομιμότητας των ειδικών κανονιστικών αποφάσεων της Επιτροπής και το μέσον λύσης των διαφωνιών μεταξύ των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, που αφορούν την άσκηση από αυτούς των καθηκόντων που τους αναθέτουν οι Συνθήκες[19].

Α.1. Το παραδεκτό της προσφυγής

Με την ίδρυση του ΠΕΚ το 1989, μεγάλος αριθμός προσφυγών για ακύρωση πράξεων του δικαίου αποσπάσθηκε από την αρμοδιότητα του ΔΕΚ και εκδικαζόταν έκτοτε από το ΠΕΚ. Σήμερα το Γενικό Δικαστήριο είναι αρμόδιο για όλες τις προσφυγές του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, που ασκούνται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα καθώς και για κάθε άλλη προσφυγή του ίδιου άρθρου. Ειδικότερα το Δικαστήριο εκδικάζει α) τι προσφυγές που ασκούν τα κράτη μέλη εναντίον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για πράξεις που εκδίδουν ξεχωριστά το καθένα ή από κοινού όταν συναποφασίζουν, β) τις προσφυγές που ακούν τα κράτη μέλη κατά της Επιτροπής και γ) τις προσφυγές των θεσμικών οργάνων κατά πράξεων του

[19] http://europedia.moussis.eu/books/Book_2/2/4/1/5/?lang=gr&all=1&s=1&e=10

Ευρωκοινοβουλίου και Συμβουλίου, τις οποίες εκδίδουν είτε αυτοτελώς είτε από κοινού, κατά πράξεων της Επιτροπής.[20]

Α.2. Ενεργητική νομιμοποίηση

Ενεργητικά προς άσκηση της αιτήσεως ακυρώσεως νομιμοποιούνται σύμφωνα με το άρθρο 263ΣυνθΛΕΕ τρεις διαφορετικές κατηγορίες προσφευγόντων[21]:

i. Οι εν όλο νομιμοποιούμενοι

Τα κράτη μέλη της Ένωσης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο ή η Επιτροπή μπορούν να ασκούν προσφυγή ακύρωσης κατά κάθε πράξης της Ένωσης χωρίς να απαιτείται να αποδείξουν κάποιο «προσωπικό» έννομο συμφέρον. Αυτή η δυνατότητα αποτελεί έκφραση του αντικειμενικού χαρακτήρα του ελέγχου νομιμότητας των πράξεων της Ένωσης

ii. Οι εν μέρει θεσμικοί νομιμοποιούμενοι

Ως προς το Ελεγκτικό Συνέδριο, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και την Επιτροπή των Περιφερειών το άρθρο 263 εδάφιο. δ' ΣΛΕΕ αναγνωρίζει τη δυνατότητα προσφυγής υπό την προϋπόθεση ότι η πράξη αυτή έχει ως «σκοπό τη διατήρηση των προνομιών τους».

iii. Τα νομιμοποιούμενα φυσικά και νομικά πρόσωπα

Φυσικά και νομικά πρόσωπα ασκούν ην προσφυγή της ακύρωσης, χωρίς να εξετάζεται αν είναι πολίτες κράτους μέλους ή αν έχουν την έδρα τους σε κράτος μέλος[22]. Προκειμένου να νομιμοποιηθεί ενεργητικά το φυσικό ή νομικό πρόσωπο θα πρέπει να βρίσκεται σε στενή «σχέση» με την πράξη της οποίας αιτείται την ακύρωση. Οι κανόνες της ενεργητικής νομιμοποίησης διαμορφώνονται στη βάση δύο αντίρροπων δυνάμεων. Αφενός, η διατήρηση της διακριτικής ευχέρειας των

[20] Σαχπεκίδου Ρ.Ευγενία, ο.π.σελ.565

[21] Γ.-Ε.Φ.Καλαβρός-Θ.Γ.Γεωργόπουλος,Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης-Θεσμικό Δίκαιο, Τόμος Ι, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.276

[22] Σαχπεκίδου Ρ.Ευγενία, ο.π.σελ.570

θεσμικών οργάνων της Ένωσης αλλά και η ανάγκη αποφυγής μαζικών προσφυγών που δυσχεραίνουν το έργο της δικαιοσύνης υπαγορεύουν τη διατύπωση αυστηρών προϋποθέσεων για την πρόσβαση στο Δικαστήριο. Αφετέρου, η ανάγκη ουσιαστικής δικαστικής προστασίας των ιδιωτών απαιτεί τη διευκόλυνση τους ως προς τη δυνατότητα αμφισβήτησης της νομιμότητας των πράξεων της Ένωσης.

Α.3. Παθητική νομιμοποίηση

Η προσφυγή ακύρωσης πρέπει να στρέφεται κατά του οργάνου, που εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη. Είναι απαράδεκτη, εάν στραφεί κατά άλλου οργάνου. Παθητικά νομιμοποιούνται τα όργανα που έχουν εκδώσει την προσβαλλόμενη πράξη, δηλαδή το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο από κοινού, για τις πράξεις που προέρχονται από τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, το Συμβούλιο ή το Κοινοβούλιο ξεχωριστά για πράξεις της ειδικής νομοθετικής διαδικασίας, η Επιτροπή και η ΕΚΤ. Προσφυγές ακύρωσης μπορούν να ασκηθούν όμως και κατά του Κοινοβουλίου αυτοτελώς και κατά του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, αλλά μόνο για εκείνες τις πράξεις τους, οι οποίες παράγουν αποτελέσματα έναντι τρίτων[23].

Α.4. Προθεσμία άσκησης της προσφυγής ακύρωσης

Η προσφυγή ακύρωσης ασκείται εντός προθεσμίας δύο μηνών από τη δημοσίευση[24] ή αναλόγως την κοινοποίηση της πράξης στον προσφεύγοντα, εάν πρόκειται για ατομική πράξη.

Ο σεβασμός της δίμηνης προθεσμίας ελέγχεται αυτεπάγγελτα από το Δικαστήριο ενώ δεν αποκλείεται κατ' αρχήν να γίνει δεκτή προσφυγή που ασκήθηκε πέρα των δύο μηνών σε περίπτωση ανωτέρας βίας ή ακόμα εάν δεν πρόκειται απλώς για άκυρη πράξη, αλλά για ανυπόστατη, δηλαδή για πράξη της οποίας η παθολογία είναι τόσο θεμελιώδης και προφανής ώστε για την «εξαφάνισή» της από την έννομη τάξη της Ένωσης δεν απαιτείται η αίτηση ακύρωσης.

[23] Ο.π.σελ.581

[24] Ως ημέρα της δημοσίευσης εκλαμβάνεται η ημέρα που δημοσιεύτηκε το φύλλο της επίσημης εφημερίδας. Αν αποδειχθεί ότι η ημερομηνία αυτή δεν αντιστοιχεί προς την ημερομηνία κατά την οποία το φύλλο ήταν πράγματι διαθέσιμο τότε λαμβάνεται υπόψη η ημερομηνία της πραγματικής δημοσίευσης

Α.5. Λόγοι ακυρότητας

Οι λόγοι ακυρότητας που προβλέπει το άρθρο 263 ΣΛΕΕ ίσχυαν εξαρχής στο κοινοτικό δίκαιο και δεν έχουν μεταβληθεί ούτε κατ' ελάχιστον με τη Μεταρρυθμιστική Συνθήκη. Οι δύο πρώτοι λόγοι αφορούν σε «εξωτερικά» στοιχεία της πράξης , γι' αυτό και γίνεται λόγος για έλεγχο της «εξωτερικής νομιμότητας», ενώ τα δύο τελευταία αφορούν την «εσωτερική νομιμότητα» της πράξης, καθώς αναφέρονται στο περιεχόμενο αυτής[25]. Ως πρώτος λόγος ακύρωσης αναφέρεται η αναρμοδιότητα, όταν δηλαδή μια κοινοτική πράξη εκδίδεται κατά παράβαση των κανόνων περί αρμοδιότητας. Ως δεύτερος λόγος είναι η παράβαση ουσιώδους τύπου, όταν δηλαδή θίγονται δικαιώματα σύμπραξης και διαβούλευσης κάποιου οργάνου ή όταν εκδίδεται μια πράξη χωρίς επαρκή ή χωρίς καθόλου αιτιολογία. Ως τρίτος λόγος ακύρωσης είναι η αντίθεση της προβαλλόμενης πράξης στη Συνθήκη ή σε οποιοδήποτε κανόνα δικαίου σχετικό με την εφαρμογή τους, ενώ ως τελευταίος λόγος ακύρωσης είναι η κατάχρηση εξουσίας, ο οποίος λόγος προϋποθέτει την ύπαρξη διακριτικής ευχέρειας του οργάνου, που εκδίδει την πράξη.

Α.6. Οι έννομες συνέπειες της ακύρωσης

Εάν η προσφυγή είναι βάσιμη, το Δικαστήριο κηρύσσει την προσβαλλόμενη πράξη άκυρη και η ακυρότητα είναι απόλυτη, δηλαδή ισχύει κατά πάντων και όχι μόνο έναντι του προσφεύγοντος[26]. Εάν αντίθετα το Δικαστήριο απορρίψει την προσφυγή, το κύρος της πράξης ή της μεμονωμένης διάταξης, που αμφισβητούνταν, διασώζεται[27]. Επειδή η απόφαση αυτή ισχύει interpartes, διαφορετικοί διάδικοι δεν εμποδίζονται να επανέλθουν με άλλη προσφυγή ακύρωσης για το ίδιο ζήτημα, αρκεί να το επιτρέπει ακόμη η προθεσμία της τελευταίας παραγράφου του άρθρου 263 ΣΛΕΕ.

[25] Γ.-Ε.Φ Καλαβρός-Θ.Γ.Γεωγόπουλος,ο.π. σελ.280

[26] Ο.π.σελ.285

[27] Σαχπεκίδου Ρ.Ευγενία,ο.π. σελ.586

Β. Η προσφυγή κατά παράλειψης ενέργειας

Η προσφυγή επί παράλειψης παρουσιάζει έντονη αντιστοιχία με την προσφυγή ακύρωσης την οποία και συμπληρώνει. Σύμφωνα με το άρθρο 256 ΣΛΕΕ τα κράτη μέλη, τα όργανα της Ένωσης και σε ορισμένες περιπτώσεις οι ιδιώτες δύνανται να ασκήσουν προσφυγή στο Δικαστήριο και να ζητήσουν τη διαπίστωση της παράβασης αυτής στις περιπτώσεις που το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, η Επιτροπή ή Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα παραλείπουν να αποφασίσουν. Μετά τις τροποποιήσεις της Συνθήκης της Λισσαβόνας η προσφυγή κατά παραλείψεως από και κατά των λοιπών οργάνων και οργανισμών της Ένωσης[28].

Β.1. Το παραδεκτό της προσφυγής

- Αρμόδιο Δικαστήριο

Προσφυγές κατά παραλείψεων εκδικάζουν τόσο το Δικαστήριο όσο και το Γενικό Δικαστήριο βάσει των ιδίων κριτηρίων που έγιναν δεκτά για τις προσφυγές ακύρωσης.

- Ενεργητική νομιμοποίηση

Η προσφυγή κατά παραλείψεως ασκείται από τα κράτη μέλη, από τα θεσμικά όργανα της Ένωσης, σε ορισμένες δε περιπτώσεις και από τους ιδιώτες, φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Σε αντίθεση με την αίτηση ακυρώσεως, η προσφυγή κατά παραλείψεως ασκείται από όλα τα θεσμικά όργανα της Ένωσης. Μια περαιτέρω διαφορά από την αίτηση ακυρώσεως είναι ότι οι ιδιώτες δύνανται να ασκήσουν την προσφυγή κατά παραλείψεως όταν το όργανο της Ένωσης παρέλειψε να τους απευθύνει πράξη εκτός συστάσεως ή γνώμης. Επομένως ο ιδιώτης ασκεί την προσφυγή κατά παραλείψεως όταν το ενωσιακό όργανο παρέλειψε να του απευθύνει δεσμευτική ενωσιακή πράξη. Η μόνη όμως πράξη που απευθύνεται σε ιδιώτη είναι η απόφαση[29].

[28] Κανελλόπουλος Παναγιώτης,2010, Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης-Συνθήκη της Λισσαβώνας,εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Ε’έκδοση,σελ.423

[29] Ο.π. σελ.424

- Παθητική νομιμοποίηση

Η παθητική νομιμοποίηση ενώ τις πρώτες δεκαετίες ήταν περιορισμένη, σήμερα είναι κατά τη Συνθήκη της Λισσαβόνας ευρύτατη. Καταλαμβάνει τα πέντε από τα επτά

θεσμικά όργανα (πλην του ιδίου του Δικαστηρίου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου) και επεκτείνεται και στα λοιπά όργανα και στους οργανισμούς της Ένωσης.

Β.2. Προδικασία και προθεσμία

Προκειμένου να ασκηθεί η προσφυγή επί παραλείψεως θα πρέπει προηγουμένως ο προσφεύγων να καλέσει το εν λόγω θεσμικό όργανο ή οργανισμό να πάρει θέση εντός δύο μηνών. Η πρόσκληση αυτή πρέπει να είναι λεπτομερής έτσι ώστε να επιτραπεί στο θεσμικό όργανο ή οργανισμό να εξετάσει με ακρίβεια αν βαρύνεται από υποχρέωση δράσης. Μόνο στην περίπτωση όπου αυτό διατηρήσει τη σιωπή του ή αρκεσθεί σε μια απάντηση με την οποία ανανεώνει επί της ουσίας τη στάση αποχής του, ο ενδιαφερόμενος μπορεί να προσφύγει στο Δικαστήριο εντός νέας προθεσμίας δύο μηνών.

Γ. Οι συνέπειες της απόφασης

Με την προσφυγή κατά παραλείψεως ο προσφεύγων ζητεί από το Δικαστήριο τη διαπίστωση της παράβασης. Η απόφαση του Δικαστηρίου, με την οποία γίνεται δεκτή η προσφυγή και διαπιστώνεται η παράβαση του ενωσιακού οργάνου, έχει ως συνέπεια ότι το τελευταίο οφείλει να λάβει τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της απόφασης αυτής, να εκδώσει δηλαδή την παραληφθείσα ενωσιακή πράξη[30].

[30] Ο.π. σελ.426

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΕΥΘΕΙΕΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ: ΑΓΩΓΕΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗΣ

Εισαγωγή

Σύμφωνα με το άρθρο 340 §2 ΣΛΕΕ «Στο πεδίο της εξωσυμβατικής ευθύνης η Ένωση υποχρεούται σύμφωνα με τις γενικές αρχές του δικαίου που είναι κοινές στα δίκαια των κρατών μελών, να αποκαθιστά τη ζημιά που προξενούν τα όργανα ή οι υπάλληλοί της κατά την άσκηση των καθηκόντων τους».

Α. Συμβατική Ευθύνη της Ένωσης

Η Συμβατική Ευθύνη της Ένωσης ρυθμίζεται από το άρθρο 340 §1 ΣΛΕΕ. Όπως ακριβώς η Κοινότητα έτσι και η Ένωση συμβάλλεται με κάθε είδους αντισυμβαλλόμενους, τόσο σε επίπεδο ιδιωτικού όσο και δημοσίου δικαίου. Από τις συμβάσεις αυτές μπορεί να προκύψει ευθύνη της Ένωσης, είτε για μη κανονική εκπλήρωσή της, είτε από τις διαπραγματεύσεις, είτε για άλλους λόγους. Με το άρθρο 340 §1 ΣΛΕΕ η Συνθήκη διακηρύσσει ότι η Ένωση δεν πρόκειται να διεκδικήσει στις περιπτώσεις αυτές κάποιο ιδιαίτερο προνόμιο ουσιαστικού δικαίου και θα συμμορφωθεί προς το δίκαιο που διέπει η συγκεκριμένη σύμβαση. Ούτε δικονομικού δικαίου προνόμια φαίνεται να αξιώνει στο πλαίσιο της συμβατικής της ευθύνης η Ένωση. Το δικαστήριο που θα επιληφθεί μιας αγωγής αποζημίωσης για αξιώσεις που πηγάζουν από σύμβαση της Ένωσης, είναι συνήθως κάποιο εθνικό δικαστήριο.
Λόγω των ουσιαστικών και δικονομικών συνεπειών που έχει ο συμβατικός ή εξωσυμβατικός χαρακτήρας της ευθύνης της Ένωσης, τα ενωσιακά δικαστήρια οφείλουν να εξετάζουν ως προκαταρκτικό ζήτημα το είδος της ευθύνης και τη φύση της επίμαχης διαφοράς, πριν επιληφθούν μια αγωγή αποζημίωσης.

Β. Εξωσυμβατική ευθύνη της Ένωσης

Η εξωσυμβατική ευθύνη της Ένωσης έχει ως πρότυπο την αντίστοιχη ευθύνη του κράτους. Περιλαμβάνει κάθε είδους ευθύνη εκτός της συμβατικής, εκτός δηλαδή της ευθύνης που απορρέει από σύμβαση η από δικαιοπραξία όπου η ένωση είναι ένα από τα δικαιοπρακτούντα μέρη. Συνεπώς στην έννοια της εξωσυμβατικής

ευθύνης της Ένωσης θα πρέπει να υπάγονται: πρώτον η ευθύνη από αδικοπραξία, δεύτερο η ευθύνη από αδικαιολόγητο πλουτισμό και τρίτο η ευθύνη που πηγάζει κατευθείαν από το νόμο.

Η εξωσυμβατική ευθύνη της Ένωσης και η σχετική αγωγή αποζημίωσης εναντίον της έχουν ως άμεσο στόχο τη προστασία των φυσικών η νομικών πρόσωπων, ειδικότερα την αποκατάσταση των ζημιών τους που αποδίδονται σε παρανομίες των οργάνων η υπάλληλων της. Οι ίδιοι οι υπάλληλοι της ένωσης μπορούν ως φυσικά πρόσωπα να στραφούν κατά της ένωσης. Επιπλέον η ιθαγένεια δεν αποτελεί προϋπόθεση για την άσκηση της προσφυγής[31]. Οι υπήκοοι τρίτων κρατών μπορούν κατά συνέπεια να ασκήσουν τη προσφυγή όπως και τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που έχουν την έδρα τους σε τρίτα κράτη. Αντίθετα, τα θεσμικά όργανα και οργανισμοί της ένωσης δε μπορούν να στραφούν εναντίον της καθώς η ευθύνη της είναι αδιαίρετη. Το αδιαίρετο της ευθύνης της ένωσης καθορίζει επίσης τη παθητική νομιμοποίηση στη περίπτωση της προσφυγής αποζημίωσης. Υπεύθυνη για την αποκατάσταση της ζημιάς είναι η ένωση στο σύνολο της.

Β.1. Το παραδεκτό της αγωγής του άρθρου 340 ΙΙ ΣΛΕΕ

Οι όροι του παραδεκτού της αγωγής προσδιορίζονται κατά κύριο λόγο από τη Συνθήκη. Ειδικότερα, κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, το οποίο ζημιώθηκε από την δράση της Ένωσης ή των υπαλλήλων της δύναται να ασκήσει την προσφυγή του άρθρου 268 ΣυνθΛΕΕ. Οι ίδιοι οι υπάλληλοι της Ένωσης μπορούν ως φυσικά πρόσωπα να στραφούν κατά της Ένωσης. Επιπλέον η ιθαγένεια δεν αποτελεί προϋπόθεση για την άσκηση της προσφυγής. Οι υπήκοοι τρίτων κρατών μπορούν κατά συνέπεια να ασκήσουν την προσφυγή όπως και τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που έχουν την έδρα τους σε τρίτα κράτη. Το ίδιο ισχύει και για τα κράτη μέλη της Ένωσης, αν και στην πράξη δεν κάνουν χρήση αυτής της δυνατότητας.

Η αγωγή μπορεί να στρέφεται κατά της Ένωσης ή κατά του οργάνου που προκάλεσε τη ζημιά, π.χ. του Συμβουλίου ή και κατά των δύο, αλλά εάν ευδοκιμήσει,

[31] Γ.-Ε.Φ Καλαβρός-Θ.Γ.Γεωργόπουλος, ο.π. σελ.305

τη ζημιά αίρει η Ένωση, όχι το όργανο. Το ΠΕΚ δέχθηκε στο παρελθόν ότι όταν ενάγεται η Κοινότητα λόγω εξωσυμβατικής ευθύνης, εκπροσωπείται από το θεσμικό όργανο ή τα όργανα στα οποία καταλογίζεται η πράξη, που προκάλεσε την προβαλλόμενη ζημιά.

-Το βάσιμο της προσφυγής

Σε αντίθεση προς τις διαδικαστικές προϋποθέσεις, οι ουσιαστικοί όροι ευδοκίμησης της αγωγής αποζημίωσης αποτελούν σχεδόν στο σύνολο τους δημιούργημα της νομολογίας του ΔΕΚ. Μοναδικός όρος του κειμένου της Συνθήκης είναι η πρόκληση ζημιάς από δραστηριότητες κατά την άσκηση των καθηκόντων του οργάνου ή του υπαλλήλου. Εάν το όργανο ή ο υπάλληλος δεν ενεργούσε κατά την άσκηση των καθηκόντων του, αλλά για προσωπικούς μόνο λόγους, η Ένωση δεν φέρει καμία ευθύνη.

Η προϋπόθεση της άσκησης των καθηκόντων εκείνου που προκαλεί τη ζημιά αφορά υπαλλήλους, δηλαδή φυσικά πρόσωπα και δύσκολα μόνον ανακύπτει σε συνάρτηση με τα όργανα ή τους οργανισμούς της Ένωσης. Ευθύνη δεν θεμελιώνεται μόνον από θετικές ενέργειες, αλλά και από παραλήψεις των οργάνων ή των υπαλλήλων της Ένωσης. Για την ευδοκίμηση της αγωγής αποζημίωσης χρειάζεται προηγούμενη δικαστική διαπίστωση της παρανομίας της πράξης ή παράλειψης του οργάνου ή του υπαλλήλου, πολύ περισσότερο δεν απαιτείται προηγούμενη ακύρωση του ζημιογόνου μέτρου. Αντίθετα, η αγωγή αποζημίωσης είναι αυτοτελώς ένδικο βοήθημα, το οποίο ασκείται απευθείας στο Δικαστήριο, χωρίς άλλα προαπαιτούμενα.

Β.2. Προϋποθέσεις για τη θεμελίωση της εξωσυμβατικής ευθύνης της Ένωσης

Για τη θεμελίωση της εξωσυμβατικής ευθύνης της Ένωσης απαιτείται να συντρέχουν οι από το άρθρο 340, παράγραφος 2 ΣΛΕΕ καθοριζόμενες ουσιαστικές προϋποθέσεις. Απαιτείται: α) παράνομη συμπεριφορά των οργάνων της ένωσης ή των υπαλλήλων της κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, β) ζημιά του ενάγοντος και γ)αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της ενωσιακής συμπεριφοράς και της ζημιάς του ενάγοντος.

-Παράνομη ενωσιακή συμπεριφορά

Η παράνομη ενωσιακή συμπεριφορά δύναται να συνίσταται σε πράξη παράλειψη, σε υλική πράξη η σε νομική ενεργεία, έκδοση δηλαδή η παράλειψη εκδόσεως ενωσιακής πράξεως από το αρμόδιο όργανο. Για τη θεμελίωση της ευθύνης το δικαστήριο απαιτεί την ύπαρξη κατάφωρης παραβίασης υπέρτερου κανόνα δικαίου που τέθηκε για τη προστασία του ιδιώτη. Τέτοιου είδους παραβίαση υπάρχει όταν το όργανο υπερέβη προφανώς τα όρια της αρμοδιότητας του και το ύψος της προκληθείσης ζημιάς στον ιδιώτη υπερβαίνει τα λογικά όρια, εντός των οποίων θα μπορούσε ενδεχομένως να ζητηθεί από τον ιδιώτη η ανοχή κάποιων επιβλαβών ενεργειών της κανονιστικής πράξης[32].
Επειδή όμως ο όρος της κατάφορης παραβίασης παραμένει εννοιολογικά δυσπρόσιτος το ΔΕΚ έχει προσφέρει ορισμένα στοιχεία ώστε να διευκολύνει την έρευνα για τη στοιχειοθέτησή του. Κρίσιμο στοιχείο αποτελεί το ερώτημα, αν το όργανο έχει ευρύ περιθώριο εκτιμήσεων ή όχι. Εάν το θεσμικό ή άλλο όργανο ή οργανισμός διαθέτουν ευρύτερα περιθώρια εκτιμήσεων το δικαστήριο ανιχνεύει τη κατάφωρη παραβίαση αναζητώντας τη πρόδηλη και σοβαρή υπέρβαση των ορίων της εξουσίας και εκτίμησης του οργάνου. Εδώ λαμβάνει υπόψη ιδίως τη πολυπλοκότητα των προς ρύθμιση καταστάσεων π.χ. του βαθμού σαφήνειας και ακρίβειας του παραβιαζόμενου κανόνα καθώς και τις δυσχέρειες ερμηνείας ή εφαρμογής των διατάξεων που συνάντησε η αρχή εκδίδοντας την αμφισβητούμενη πράξη[33].

-Ζημιά του ενάγοντος

Η έννοια και το περιεχόμενο της ζημιάς καθορίζονται από τη νομολογία του δικαστηρίου αφού ληφθούν υπόψη οι γενικές αρχές του δικαίου που είναι κοινές στα δίκαια των κρατών μελών[34]. Η αποζημίωση μπορεί να καλύπτει θετική ζημιά, ηθική

[32] Παπαγιάννης Δονάτος,ο.π.σελ.338

[33] Σαχπεκίδου Ρ.Ευγενία,ο.π. σελ.607

[34] Στην υπόθεση Tordeur,ΔΕΚ 232/84,Συλλογή 1985,σελ.3223 παράγραφος 11 και 20, το Δικαστήριο όρισε ότι η ζημιά του άρθρου 340 παρ.2 πρέπει να είναι μη συμβατικής φύσεως.

βλάβη καθώς και διαφυγόντα κέρδη ακόμη μια μελλοντική ζημιά, αρκεί η επέλευση της να είναι επαρκώς βέβαιη. Ο ενάγων από τη πλευρά του δε θα πρέπει να έχει συμβάλει ο ίδιος στη επέλευση της ζημιάς ενώ η ζημιά πρέπει να έχει ήδη επέλθει κατά το χρόνο άσκησης της αγωγής, χωρίς να αποκλείεται και αποζημίωση για ζημιά επικείμενη και δυνάμενη να προβλεφθεί με επαρκή βεβαιότητα[35].

Ακόμη και μετά από επιτυχημένη αγωγή αποζημίωσης πολύ συχνά το Δικαστήριο δεν προσδιορίζει το ίδιο το ύψος της αποζημίωσης αλλά τάσσει μια ζημίωσης, το οποίο γνωστοποιείται κατόπιν στο Δικαστήριο. Αν δεν επιτευχθεί συμφωνία των διαδίκων, υποβάλλονται τα αιτήματα τους στο Δικαστήριο, το οποίο προσδιορίζει τελικά το συγκεκριμένο ποσό.

Τέλος, προκειμένου να μπορεί να ασκηθεί αναιρετικός δικαστικός έλεγχος εκ μέρους του Δικαστηρίου επί των αποφάσεων του Γενικού Δικαστηρίου, οι αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου πρέπει να αναφέρουν τα κριτήρια που έχουν ληφθεί υπόψιν για τον προσδιορισμό του ποσού της αποζημίωσης.

-Αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ παρανομίας και ζημιάς

Μεταξύ της ενωσιακής συμπεριφοράς και της ζημιάς του ενάγοντος, πρέπει να υπάρχει αιτιώδης συνάφεια, δηλαδή η ζημιά να είναι το αποτέλεσμα της ενωσιακής συμπεριφοράς. Η προσβαλλόμενη ζημιά πρέπει να προκύπτει αρκούντως άμεσα, από τη προσαπτόμενη συμπεριφορά, δηλαδή η συμπεριφορά αυτή πρέπει να είναι γενεσιουργός αιτία της ζημιάς[36]. Τον αιτιώδη σύνδεσμο αποδεικνύει ο ενάγων ενώ ερευνάται επίσης αν ο ενάγων έχει επιδείξει την αναγκαία επιμέλεια ώστε να περιορίσει και την ένταση της ζημιάς. Η ανάλυση τέλος της αιτιώδους συνάφειας πρέπει να γίνεται με σύγκριση μεταξύ της κατάστασης που δημιουργήθηκε για τον ενδιαφερόμενο τρίτο από τη συνιστώσα πταίσμα συμπεριφορά και της κατάστασης που θα προέκυπτε γι’ αυτόν από συμπεριφορά του θεσμικού οργάνου σύμφωνη προς το κανόνα δικαίου.

[35] Σχετική υπόθεση Kampffmeyer and others, συλλογή 1967 σελ.711 και υπόθεση Muenchener, ΔΕΚ 147/83,συλλογή 1985, σελ.275,παράγραφοι 19 και 20

[36] Κανελλόπουλος Παναγιώτης,ο.π. σελ.462

-Υπαιτιότητα

Σύμφωνα με πάγια μέχρι τώρα νομολογία του ΔΕΚ, η κύρια προϋπόθεση θεμελίωσης της εξωσυμβατικής ευθύνης της ένωσης είναι η παρανομία της πράξης ή παράλειψης που οδήγησε στη πρόκληση ζημιάς του ενάγοντος. Παρ' όλα αυτά, ορισμένα εθνικά δίκαια γνωρίζουν και το θεσμό της ευθύνης του κράτους για ζημιές που οφείλονται σε νόμιμες πράξεις των οργάνων του. Το δικαστήριο σε πολλές υποθέσεις είχε την ευκαιρία να αποφανθεί επί του θέματος της αντικειμενικής ευθύνης της ένωσης. Απέφυγε όμως επιμελώς να λάβει σαφή θέση. Στις περισσότερες περιπτώσεις απέφυγε το ζήτημα απορρίπτοντας την αγωγή για ουσιαστικούς λόγους όπως π.χ. έλλειψη παράνομης πράξης ή αιτιώδους συνάφειας[37]. Το δικαστήριο σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να προσφεύγει κάθε φορά στις γενικές αρχές του δικαίου που είναι κοινές στα δίκαια των κρατών μελών ως σημείο εκκίνησης ώστε με αυτό το τρόπο μέσω των αποφάσεων του να καθοριστεί το ευρωπαϊκό ενωσιακό δίκαιο που θα ρυθμίζει την εξωσυμβατική ευθύνη της ένωσης.

Γ. Ευθύνη του κράτους μέλους για παραβιάσεις του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Κάθε κράτος μέλος, σύμφωνα με την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας που καθιερώνεται από το άρθρο 4, παράγραφος 3 ΣΕΕ, υποχρεούται να λαμβάνει κάθε γενικό ή ειδικό μέτρο ικανό να διασφαλίσει την εκτέλεση των υποχρεώσεων του που απορρέουν από τις συνθήκες ή προκύπτουν από πράξεις των θεσμικών οργάνων της Ένωσης. Υποχρεούνται τα κράτη μέλη και τα κρατικά όργανα να εφαρμόζουν την ενωσιακή νομοθεσία και να μεταφέρουν εμπροθέσμως και πλήρως τις διατάξεις κάθε οδηγίας της Ένωσης εκτός της Εθνικής νομοθεσίας. Εναπόκειται έτσι στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να καθορίσει τα αρμόδια δικαστήρια και τις οικονομικές λεπτομέρειες σχετικά με τα ειδικά βοηθήματα που θα χρησιμοποιήσουν οι ιδιώτες προκειμένου να εξασφαλίσουν τη πλήρη προστασία των

[37] Ο.π. σελ.463

δικαιωμάτων που αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης[38].

Κρίσιμη είναι και η έννοια της κατάφωρης παράβασης του δικαίου της Ένωσης εκ μέρους των κρατών. Επαρκώς κατάφορα παραβίαση υπάρχει όταν το κράτος μέλος κατά την άσκηση της κανονιστικής του εξουσίας, υπερέβη προδήλως και σοβαρώς τα όρια που επιβάλλονται στην άσκηση των εξουσιών του. Η παράβαση του δικαίου της Ένωσης είναι πρόδηλη όταν συνεχίζεται, παρά την έκδοση προδικαστικής απόφασης από την οποία προκύπτει ότι η επίμαχη συμπεριφορά στοιχειοθετεί παράβαση.

Με βάση τα ανωτέρω, το κράτος μέλος υποχρεούται να αποκαθιστά τη ζημιά που υπέστη ο ιδιώτης από την εκ μέρους του κράτους μέλους ή των οργάνων του. Παραβίαση κανόνα του ενωσιακού δικαίου, υπό την προϋπόθεση ότι ο παραβιασθείς κανόνας ενωσιακού δικαίου προσφέρει δικαιώματα στους ιδιώτες, η παραβίαση είναι αρκούντως σοβαρή και υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ παραβίασης του κράτους μέλους και ζημιάς του ιδιώτη. Εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να καθορίσει τα αρμόδια δικαστήρια και τις δικονομικές λεπτομέρειες σχετικά με τα ένδικα βοηθήματα, που θα χρησιμοποιήσουν οι ιδιώτες, προκειμένου να εξασφαλίσουν την πλήρη προστασία των δικαιωμάτων, που αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης. Αρκεί οι ουσιαστικές και τυπικές προϋποθέσεις που ορίζουν οι εθνικές νομοθεσίες να μην είναι λιγότερο ευνοϊκές από εκείνες που αφορούν παρόμοιες απαιτήσεις του εθνικού δικαίου και να μην καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή εξαιρετικά δυσχερή τη χορήγηση της αποζημίωσης.

[38] Σαχπεκίδου Ρ.Ευγενία, ο.π. σελ.614

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Η έμμεση παρεμβολή του Δικαστηρίου στις δίκες ενώπιων Εθνικών Δικαστηρίων (Διαδικασία προδικαστικής παραπομπής-άρθρο 267 ΣΛΕΕ)

Α. Εισαγωγή

Ανώτατη δικαστική εξουσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ερμηνεύει με συνέπεια και ομοιομορφία το Ευρωπαϊκό Δίκαιο και επιβάλλει το σεβασμό του απ' όλα τα κράτη μέλη και τους υπηκόους των. Εκτός από τη φυσικά τάση των κυβερνήσεων να ερμηνεύουν αυτό το δίκαιο σύμφωνα με τα συμφέροντα των κρατών τους, είναι ένα δίκαιο νέο και όχι πολύ γνωστό. Γι αυτό οι Εθνικοί δικαστές, που είναι και οι πρωτοβάθμιοι κριτές των κανόνων και των συμπεριφορών ως προς το Ευρωπαϊκό Δίκαιο, μπορούν να στρέφονται στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο με προδικαστικές προσφυγές για να ζητήσουν μια ερμηνεία ή εκτίμηση της ισχύος των διατάξεων του Ευρωπαϊκού Δικαίου. Ενώ συνήθως οι προδικαστικές προσφυγές είναι προαιρετικές, είναι υποχρεωτικές όταν καμιά εσωτερική δικαιοδοτική προσφυγή δεν είναι πια δυνατή, δηλαδή όταν το Δικαστήριο το οποίο πρέπει να εφαρμόσει την Ευρωπαϊκή νομοθεσία είναι η τελευταία Εθνική δικαστική αρχή. Με τις προδικαστικές αποφάσεις του το Δικαστήριο παίζει το ρόλο νομικού συμβούλου του οποίου η γνώμη δεσμεύει τους ενδιαφερόμενους. Η προδικαστική προσφυγή χαίρει εκτίμησης από τους εθνικούς δικαστές και ζωογονεί τη συνεργασία μεταξύ τους και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου[39].

Περαιτέρω η αρμοδιότητα αυτή είναι πολύ σημαντική γιατί έδωσε στο ΔΕΚ ήδη από τα πρώτα χρόνια των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων τη δυνατότητα να αναπτύξει μια πλούσια νομολογία και να διατυπώσει τις βασικές αρχές του κοινοτικού δικαίου, την εποχή που το Ευρωπαϊκό δίκαιο ήταν ακόμη στα σπάργανα και οι διατάξεις των

[39] http://europedia.moussis.eu/books/Book_2/2/4/1/5/?lang=gr&all=1&s=1&e=10

συνθηκών δυσερμήνευτες[40].

-Σκοποί προδικαστικής παραπομπής

Η διαδικασία της προδικαστικής παραπομπής με την οποία εξασφαλίζεται η ενιαία ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου από όλα τα εθνικά δικαστήρια σε όλα τα κράτη μέλη είναι διαδικασία με την οποία επιτυγχάνονται τρεις βασικοί στόχοι. Ο πρώτος αφορά τη διασφάλιση της ενιαίας εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου η οποία εξυπηρετεί και την αρχή της ίσης μεταχείρισης των πολιτών και των νομικών προσώπων. Ο δεύτερος στόχος επιδιώκει την ικανοποιητική στήριξη στον εθνικό δικαστή κατά την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου στις εθνικές έννομες τάξεις αφού ο δικαστής μπορεί ανά πάσα στιγμή να συναντήσει δυσκολίες κατά την ερμηνεία και εφαρμογή του. Παρέχεται σε αυτόν η δυνατότητα να ξεπεράσει τις δυσχέρειες σχετικά με το δίκαιο της Ένωσης, χάρη στην υποστήριξη του ενωσιακού δικαστή. Ο τρίτος στόχος της προδικαστικής παραπομπής είναι η επίτευξη πληρέστερης παροχής έννομης προστασίας στο κοινοτικό πολίτη, αφού του δίνεται έτσι η δυνατότητα έμμεσα να επιδιώξει κρίση για τη νομιμότητα οποιασδήποτε κοινοτικής πράξης, κάτι που δε μπορεί να προκαλέσει με ευθεία προσφυγή στο Δικαστήριο[41].
Από τους ανωτέρω στόχους προκύπτει ότι η διαδικασία της προδικαστικής παραπομπής αφορά τη παροχή συνδρομής εκ μέρους του Δικαστηρίου προς τον εθνικό δικαστή, προκειμένου αυτός να επιλύσει τη διαφορά που έφτασε ενώπιον του. Πρόκειται για διάλογο μεταξύ εθνικού και ενωσιακού δικαστή, άρα η παρεμβολή των διαδίκων δεν είναι απαραίτητη και παραμένει περιορισμένη[42].

[40]http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%BF_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE%CF%82_%CE%88%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B7%CF%82

[41] Παπαγιάννης Δονάτος,ο.π. σελ.346

[42] Σαχπεκίδου Ρ.Ευγενία,ο.π. σελ.620

Β. Παραδεκτό προδικαστικού ερωτήματος

Αρμόδιο κοινοτικό δικαστήριο ενώπιον του οποίου ασκείται η προδικαστική παραπομπή εκ μέρους του Εθνικού δικαστηρίου είναι το ΔΕΚ. Η μεταρρυθμιστική Συνθήκη προέβλεψε και τη δυνατότητα να ανατεθεί και στο Γενικό Δικαστήριο αρμοδιότητα να αποφαίνεται επί προδικαστικών ερωτημάτων σε ορισμένους τομείς οι οποίοι καθορίζονται από τον οργανισμό, νοουμένου να με θέτει σε κίνδυνο την ενότητα και τη συνοχή του δικαίου της Ένωσης. Για το σκοπό αυτό, αν το Γενικό Δικαστήριο θεωρεί ότι η υπόθεση μπορεί να θίξει τη συνοχή του ενωσιακού δικαίου μπορεί να παραπέμπει ξανά την υπόθεση στο Δικαστήριο. Μέχρι σήμερα όμως, αποκλειστική αρμοδιότητα για την έκδοση προδικαστικών αποφάσεων έχει μόνο το Δικαστήριο (πρώην ΔΕΚ)[43].

Β.1. Νομιμοποιούμενοι προς άσκηση της παραπομπής

Η προδικαστική παραπομπή προϋποθέτει από τη φύση της την υποβολή ερωτήματος εκ μέρους «δικαστηρίου κράτους μέλους». Η έννοια του «δικαστηρίου» προσδιορίζεται με κοινοτικά κριτήρια. Σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΚ, για να μπορεί να χαρακτηριστεί ένα δικαστήριο κράτους μέλους ως «δικαστήριο» κατά τη κοινοτική έννοια, πρέπει να προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία ως διαρκές όργανο που αποτελείται από ανεξάρτητα μέλη τα οποία αναλαμβάνουν δικαστικής φύσης έργο με ανεξαρτησίας γνώμη και εκδίδουν δεσμευτικές αποφάσεις σύμφωνα με κανόνες δικαίου, κατά ορισμένη διαδικασία που δύνανται να εκτελεστούν και να παράγουν δεδικασμένο[44].

Από την άλλη πτυχή όμως το δικαστήριο προκειμένου να δεχθεί προδικαστικό ερώτημα από όργανο που δεν είναι δικαστήριο, λαμβάνει υπόψη του μια σειρά από στοιχεία όπως είναι η ίδρυση του οργάνου με νόμο, η νομιμότητα του, ο δεσμευτικός χαρακτήρας της δικαιοδοσίας του, η εκ μέρους του οργάνου εφαρμογή κανόνων δικαίου, όπως η ανεξαρτησία του.

[43] Ο.π.σελ.622

[44] Παπαγιάννης Δονάτος,ο.π.σελ.346

Ως γενικός κανόνας ισχύει ότι κάθε όργανο, που θεωρείται στο εσωτερικό του δίκαιο δικαστήριο, μπορεί να υποβάλλει παραδεκτά προδικαστικά ερωτήματα, έχουν ωστόσο, υιοθετηθεί από το Δικαστήριο και ορισμένες εξαιρέσεις. Η ύπαρξη ή όχι αντιδικίας δεν φαίνεται να επηρεάζει σημαντικά την αποδοχή προδικαστικών ερωτημάτων. Θεωρούνται, συνεπώς, παραδεκτά και ερωτήματα που υποβάλλονται κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας.

Εξίσου μεγάλη σημασία δίνεται και στα ιδιαίτερα γνωρίσματα της διαδικασίας ενώπιον του οργάνου από το οποίο προέρχεται το προδικαστικό ερώτημα, αλλά και στο στοιχείο του κανονισμού διαδικασίας, τον οποίο εφαρμόζει το επίμαχο κάθε φορά όργανο καθώς και η δημοσιότητα που συνοδεύει τις δραστηριότητες του[45].

Η ύπαρξη διαδικασίας κατ'αντιμωλίαν αν και συνηγορεί υπέρ της αποδοχής του ερωτήματος, δεν αποτελεί, ωστόσο, απαραίτητο όρο, εφόσον συντρέχουν οι υπόλοιποι. Τονίζεται, πάντως, ότι είναι καλύτερα να υποβάλλονται τα προδικαστικά ερωτήματα μετά την κατ'αντιμωλία συζήτηση, διότι τότε έχει και ο εθνικός δικαστής τη δυνατότητα να αποκρυσταλλώσει καλύτερα το πρόβλημα του δικαίου της Ένωσης, συνεπώς και το περιεχόμενο της προδικαστικής παραπομπής.

Β.2. Υποχρέωση και ευχέρεια παραπομπής

Τα εθνικά δικαστήρια όπως αυτά προσδιορίζονται από τη νομολογία του ΔΕΚ, διαθέτουν διακριτική ευχέρεια ως προς το εάν θα παραπέμψουν ή όχι το σχετικό ερώτημα στο ΔΕΚ. Η διακριτική ευχέρεια των εθνικών δικαστηρίων προς παραπομπή ή όχι προδικαστικών ερωτημάτων στο ΔΕΚ περιορίζεται από το άρθρο 234 ΣυνθΕΚ όταν οι αποφάσεις του εθνικού δικαστηρίου «δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου». Σε αυτή τη περίπτωση το εθνικό δικαστήριο «οφείλει να παραπέμψει» το ζήτημα στο ΔΕΚ[46]. Η εν λόγω διάκριση επαναλαμβάνεται αυτούσια στο άρθρο 267 ΣΛΕΕ, εξαρτά δε τη διαφοροποίηση από τη φύση των

[45] Σαχπεκίδου Ρ.Ευγενία,ο.π.σελ.626

[46] Παπαγιάννης Δονάτος,ο.π.σελ.347

αποφάσεων που εκδίδει κάθε φορά το εθνικό δικαστήριο.
Στις περιπτώσεις εκείνες που το εθνικό δικαστήριο μετά από ερμηνεία του κοινοτικού κανόνα που πραγματοποιεί το ίδιο, άγεται στο συμπέρασμα της ακυρότητας ή του ανίσχυρου της κοινοτικής πράξης τότε δε μπορεί να προχωρήσει ο ίδιος στη διαπίστωση του ανίσχυρου, αλλά είναι υποχρεωμένος να παραπέμψει το ερώτημα στο ΔΕΚ[47].

Β.3. Το αντικείμενο του προδικαστικού ερωτήματος

Σύμφωνα με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, το εθνικό δικαστήριο μπορεί να παραπέμψει στο ΔΕΚ, ερώτημα που έχει ως αντικείμενο μόνο τα συγκεκριμένα θέματα που αναφέρονται στο άρθρο αυτό. Πρόκειται για ζητήματα ερμηνείας του πρωτογενούς δικαίου, καθώς και για θέματα κύρους και ερμηνείας των πράξεων του δευτερογενούς δικαίου.
Ως προς τον όρο «κύρος και ερμηνεία των πράξεων του δευτερογενούς δικαίου», νοείται το σύνολο των κανόνων που εντάσσεται στο παράγωγο κοινοτικό δίκαιο, αλλά και στις διεθνείς συνθήκες που συνάπτει η κοινότητα. Ως προς τον όρο «ερμηνεία» του δικαίου της ένωσης νοείται μόνο η ερμηνεία και όχι το ερώτημα αν η Συνθήκη ισχύει ή όχι, ενώ στον όρο περιλαμβάνονται και όλες οι τροποποιητικές συνθήκες. Δηλαδή ότι περιλαμβάνεται στο πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο, στο οποίο θα πρέπει να συμπεριληφθούν και οι γενικές αρχές.
Αντικείμενο προδικαστικού ερωτήματος δε μπορεί να αποτελέσει ερώτημα που εμπίπτει σε τομείς οι οποίοι έχουν εξαιρεθεί από την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου αλλά και ερώτημα εάν το εθνικό δίκαιο συμφωνεί με το κοινοτικό, ούτε βεβαίως η ερμηνεία και εφαρμογή του εθνικού δικαίου. Το προδικαστικό ερώτημα πρέπει να αναφέρεται σε ερμηνευτικά προβλήματα του κοινοτικού δικαίου και να είναι έτσι διατυπωμένο, ώστε να επιτρέπει στο Δικαστήριο να προβεί στην αιτηθείσα ερμηνεία.

[47] Σε συνοπτικές διαδικασίες, όπως π.χ. στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, οι οποίες επιτρέπουν κατά κανόνα νέα κρίση σε τακτική διαδικασία, δεν υπάρχει υποχρέωση παραπομπής

Γ. Η Διαδικασία υποβολής προδικαστικού ερωτήματος

Γ.1. Η διαδικασία ενώπιον εθνικών δικαστηρίων

Η απόφαση για τη παραπομπή ερωτήματος στο ΔΕΚ ανήκει αποκλειστικά στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο και διατυπώνει το σχετικό ερώτημα. Δεν υπάρχει συγκεκριμένο στάδιο της δίκης ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, κατά το οποίο επιβάλλεται ή αποκλείεται η παραπομπή προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Είναι δυνατό να υποβληθεί ακόμη και σε στάδιο εξέτασης αίτησης λήψης προσωρινών μέτρων αναστολής της εφαρμογής εθνικής πράξης που στηρίζεται σε κοινοτική πράξη.

Είναι ευθύνη του εθνικού δικαστηρίου να βεβαιώνεται ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις παραπομπής, ότι δηλαδή η απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα είναι κρίσιμη για την έκβαση της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του και αναγκαία για την έκδοση της απόφασης του. Συνεπώς ο Εθνικός δικαστής είναι δυνατό να απορρίψει το αίτημα των διαδίκων της ενώπιον του δίκης για υποβολή προδικαστικού ερωτήματος εάν α) το προτεινόμενο ερώτημα είναι όμοιο με ερώτημα το οποίο έχει ήδη απαντηθεί ή β) η απάντηση στο προτεινόμενο ερώτημα προκύπτει σαφώς από την υπάρχουσα νομολογία[48].

Εφόσον προκριθεί η υποβολή του ερωτήματος εκδίδεται μια απόφαση του Εθνικού δικαστηρίου, με την οποία τα κρίσιμα ερωτήματα αποστέλλονται προς εξέταση στο Δικαστήριο. Ο τρόπος με τον οποίο υποβάλλεται το προδικαστικό ερώτημα απαγορεύεται και πάλι από το εθνικό νομοθετικό δίκαιο του δικάζοντος δικαστή. Άρα η απόφαση θα λάβει την εξωτερική μορφή την οποία περιβάλλονται οι αντίστοιχες αποφάσεις του εθνικού δικαίου και αποστέλλεται ως έχει στο Δικαστήριο, δε χρειάζεται δηλαδή να μεταφραστεί ή να διαμορφωθεί σε σχέση προς όσα ισχύουν για το εθνικό δίκαιο. Όταν το προδικαστικό ερώτημα συγκεντρώσει όλα τα απαραίτητα στοιχεία, αποστέλλεται στο δικαστήριο με επιμέλεια της γραμματείας του Εθνικού δικαστηρίου και όχι με πρωτοβουλία κάποιου διαδίκου, δεδομένου ότι πρόκειται για διαδικασία μεταξύ δικαστηρίων στην οποία οι διάδικοι διαδραματίζουν περιορισμένο ρόλο. Η αποστολή γίνεται με συστημένη επιστολή που απευθύνεται

[48] http://www.law.gov.cy/law/lawoffice.nsf/dmlnet_gr/dmlnet_gr?OpenDocument

στη Γραμματεία του ΔΕΕ στο Λουξεμβούργο[49].

Γ.2. Το στάδιο της ενώπιον του ΔΕΕ διαδικασίας

Η διαδικασία της προδικαστικής παραπομπής με την άφιξη της την έδρα του ΔΕΕ, περιέχει δύο στάδια: τη γραπτή διαδικασία και τη προφορική διαδικασία. Στο πρώτο στάδιο της γραπτής διαδικασίας, καλούνται οι διάδικοι της κύριας δίκης, τα κράτη μέλη και η Ευρωπαϊκή επιτροπή (ή όπου η προδικαστική παραπομπή αφορά στο κύρος πράξης που εξέδωσε το συμβούλιο ή/και το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο και εκείνα τα κοινοτικά όργανα) να υποβάλουν , εφόσον το επιθυμούν, γραπτές παρατηρήσεις αναφορικά με τα υπό κρίση ζητήματα, εντός δίμηνης προθεσμίας, όπως αυτή δυνατόν να παρατείνεται λόγω αποστάσεως.
Ανεξαρτήτως του αν ένα κράτος μέλος υπέβαλε γραπτές παρατηρήσεις, διατηρεί το δικαίωμα να συμμετάσχει, εφόσον το επιθυμεί, στο δεύτερο στάδιο της προφορικής διαδικασίας, κατά την οποία οι διάδικοι της κύριας δίκης και όλοι οι άλλοι παρεμβαίνοντες έχουν το δικαίωμα να αναπτύξουν τις θέσεις τους και να απαντήσουν σε τυχόν ερωτήματα που τους υποβάλλει ο εισηγητής δικαστής[50].
Η απόφαση του Δικαστηρίου ανακοινώνεται σε δημόσια συνεδρίαση του, με ανάγνωση του διατακτικού της. Το σύνολο του κειμένου της απόφασης, αποστέλλεται στο δικαστήριο που υπέβαλε το προδικαστικό ερώτημα. Το Δικαστήριο δεν απαντά σε προδικαστικό ερώτημα μόνο όταν προδήλως προκύπτει ότι η ζητούμενη ερμηνεία δεν έχει σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι νομοθετικής φύσεως ή εάν δε διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι απαραίτητα, προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που έχουν τεθεί.
Η διαδικασία του άρθρου 267 ΣΛΕΕ διεξάγεται ενώπιον του Δικαστηρίου της Ένωσης ατελώς. Δεν αναμιγνύεται επίσης στα ζητήματα της δικαστικής δαπάνης της κύριας δίκης, για την οποία αποφασίζει ο εθνικός δικαστής[51].

[49] Σαχπεκίδου Ρ.Ευγενία, ο.π.σελ.642

[50] http://www.law.gov.cy/law/lawoffice.nsf/dmlnet_gr/dmlnet_gr?OpenDocument

[51] Σαχπεκίδου Ρ.Ευγενία,ο.π. σελ.645

Γ.3. Συνέπεια της προδικαστικής απόφασης του Δικαστηρίου

Η απάντηση του ΔΕΚ επί προδικαστικής παραπομπής που αφορά στην ερμηνεία κοινοτικής πράξης απευθύνεται και δεσμεύει το Εθνικό Δικαστήριο στο πλαίσιο της κύριας δίκης αλλά και πέρα αυτής. Καταρχήν, στο πλαίσιο της κύριας δίκης, η απόφαση είναι δεσμευτική και για τα ανώτερα δικαστήρια που θα επιληφθούν της ίδιας υπόθεσης μετά από άσκηση ενδίκων μέσων κατά της αρχικής απόφασης του Εθνικού δικαστηρίου[52]. Τα ανώτερα δικαστήρια μπορούν σε κάθε περίπτωση να υποβάλλουν εκ νέου ερωτήματα στο Δικαστήριο, είτε για άλλα θέματα είτε για το ίδιο, ζητώντας π.χ. διευκρινίσεις ή θέτοντας νέα ζητήματα.

Έμμεση δέσμευση υπάρχει και σε σχέση με τα υπόλοιπα Εθνικά Δικαστήρια, εφόσον αυτά δε μπορούν να αποκλίνουν από τέτοια απόφαση χωρίς να παραπέμψουν σχετικό ερώτημα προς το Δικαστήριο. Η έκταση της δεσμευτικότητας όμως της απόφασης του Δικαστηρίου επί της προδικαστικής παραπομπής, αποτελεί αντικείμενο θεωρητικών αντιδικιών. Σε κάθε περίπτωση πάντως, η δέσμευση του παραπέμποντος δικαστηρίου θεωρείται αυτονόητη και δεν αμφισβητείται από κανένα. Για τον ίδιο λόγο πρέπει να θεωρηθεί αυτονόητη και η δέσμευση όλων των δικαστηρίων που καλούνται να δικάσουν την ίδια υπόθεση. Το γεγονός αυτό όμως δεν αποκλείει νέα παραπομπή του ίδιου δικαστηρίου στο Εθνικό δικαστήριο, που παρέπεμψε το σχετικό ερώτημα[53].

Οι προδικαστικές αποφάσεις του ΔΕΚ, με τις οποίες αποσαφηνίζεται η έννοια και το περιεχόμενο της διατάξεως μιας κοινοτικής πράξης έχουν κατά κανόνα αποτελέσματα αναδρομικά από τη χρονική στιγμή της θέσεως της διατάξεως αυτής σε ισχύ[54]. Ανατρέχει δηλαδή στο χρόνο της έκδοσης της κοινοτικής πράξης. Το ΔΕΚ είναι το μόνο αρμόδιο να αποφασίσει τυχόν χρονικούς περιορισμούς που πρέπει να τεθούν στην εφαρμογή της ερμηνείας που αποδίδει. Τέτοιοι δε περιορισμοί μπορούν να τεθούν μόνο με την ίδια την απόφαση με την οποία το ΔΕΚ αποφάνθηκε επί της

[52] Το ίδιο ισχύει και για την κύρια δίκη, αν η προδικαστική απόφαση εκδόθηκε κατά την διάρκεια της διαδικασίας παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας

[53] Παπαγιάννης Δονάτος,ο.π. σελ.354

[54] http://www.law.gov.cy/law/lawoffice.nsf/dmlnet_gr/dmlnet_gr?OpenDocument

αιτηθείσας ερμηνείας. Πάντως το ΔΕΚ θέτει τέτοιους περιορισμούς μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όταν συντρέχουν επιτακτικοί λόγοι ασφαλείας δικαίου που αφορούν το σύνολο των εμπλεκομένων συμφερόντων τόσο των δημοσίων όσο και των ιδιωτικών. Εάν αντικείμενο της προδικαστικής παραπομπής είναι το φύρα κοινοτικής πράξης και το Δικαστήριο καταλήγει σε απόφαση ακύρωσης της πράξης τότε η απόφαση του ισχύει έναντι πάντων και ανατρέχει στο χρόνο έκδοσης της πράξης.

Γ.4. Συμμόρφωση εθνικών Δικαστηρίων σε σχέση με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ

Η προδικαστική παραπομπή αποτέλεσε μια ευτυχή ρύθμιση του κοινοτικού νομοθέτη και συνέβαλε αποτελεσματικά στην ενιαία και ομοιόμορφη εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου. Ο αριθμός και μόνο των υποβληθέντων προδικαστικών ερωτημάτων αποδεικνύει την επιτυχία, αφού οι μισές από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου είναι προδικαστικές. Ο «διάλογος» κατά συνέπεια μεταξύ των Εθνικών Δικαστηρίων και του ΔΕΚ είναι ικανοποιητικός. Σε σπάνιες μόνο περιπτώσεις η σχέση Εθνικού και ενωσιακού δικαστή διαταράσσεται: είτε το εθνικό δικαστήριο δεν υποβάλλει προδικαστικό ερώτημα, ενώ θα όφειλε, είτε το εθνικό Δικαστήριο δε λαμβάνει υπόψη του την προδικαστική απόφαση του Δικαστηρίου, αν και το ίδιο την είχε ζητήσει ή ενώ είναι προφανές ότι η προδικαστική απόφαση εφαρμόζεται στην ενώπιον του διαφορά ακόμη και χωρίς να την έχει ζητήσει το ίδιο. Σε αυτές τις περιπτώσεις υπάρχει παράβαση του δικαίου της ένωσης[55].

Όταν για τη παράβαση αυτή είναι υπεύθυνο ένα Εθνικό Δικαστήριο, το οποίο δε δικάζει την υπόθεση σε τελευταίο βαθμό, η απόφαση του μπορεί να προσβληθεί με όλα τα ένδικα μέσα που προβλέπει το εθνικό δίκαιο του δικάζοντος δικαστή. Σε περίπτωση που υπάρχει παράβαση αυτής της Συνθήκης, η επιτροπή νομιμοποιείται να προσφύγει εναντίον του κράτους μέλους, του οποίου το Εθνικό Δικαστήριο δε παρέπεμψε το ερώτημα. Η επιτροπή έχει κινήσει εδώ και χρόνια διαδικασίες και πέτυχε καταδίκη κρατών μελών και για παραβιάσεις του δικαίου της ένωσης, οι οποίες καταλογίζονται γενικά στα εθνικά δικαστήρια, δεν αφορούσαν όμως παράλειψη υποβολής προδικαστικού ερωτήματος.

[55] Σαχπεκίδου Ρ.Ευγενία,ο.π. σελ.649

Πέραν αυτού, αν η παράλειψη της παραπομπής προκαλέσει ζημιά στον ιδιώτη, μπορεί να θεμελιωθεί ευθύνη του κράτους μέλους προς αποζημίωση του ιδιώτη και μάλιστα χωρίς να εξετάζεται αν το εθνικό δίκαιο αποδέχεται στο εσωτερικό της χώρας ανάλογη ευθύνη του κράτους[56]. Μια φρόνιμη λύση θα ήταν η πρόβλεψη εθνικών ενδίκων μέσων κατά της μη παραπομπής.

[56] Παπαγιάννης Δονάτος,ο.π. σελ.356

Κεφάλαιο Έβδομο

Προσωρινή δικαστική προστασία και ένδικα μέσα ενώπιον των Δικαστηρίων της Ένωσης

Α. Προσωρινή Δικαστική προστασία- εισαγωγή

Οι προσφυγές που ασκούνται ενώπιον του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου, καθώς και οι αιτήσεις αναιρέσεων κατά αποφάσεων του Γενικού Δικαστηρίου ενώπιον του Δικαστηρίου, δεν έχουν ανασταλτικό αποτέλεσμα. Υπάρχει όμως η δυνατότητα υποβολής ενώπιον του Δικαστηρίου ή του Γενικού Δικαστηρίου αίτηση αναστολής εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης (άρθρο 278 ΣΛΕΕ) ή διαταγής προσωρινών μέτρων (άρθρο 279 ΣΛΕΕ)[57]. Το άρθρο 278 ΣΛΕΕ έχει σημασία κυρίως για τις περιπτώσεις προσφυγής κατά πράξεων των θεσμικών οργάνων, συνήθως προσφυγής ακύρωσης πράξεων εάν από την εφαρμογή των εν λόγω πράξεων μπορεί να προκληθεί ανεπανόρθωτη βλάβη στον ενδιαφερόμενο.
Με μια δεύτερη ρύθμιση, το άρθρο 279 ΣΛΕΕ, το Δικαστήριο εξουσιοδοτείται γενικά να διατάσσει τα «αναγκαία προσωρινά μέτρα». Πρόκειται για το γενικότερο κανόνα ο οποίος εφαρμόζεται σε όλες τις περιπτώσεις, όταν δεν ισχύει η διάταξη περί αναστολής του άρθρου 278 ΣΛΕΕ ή περί αναστολής εκτέλεσης της δικαστικής απόφασης του ΔΕΕ εφαρμόζεται ιδίως εάν ασκείται προσφυγή κατά κράτους μέλους, προσφυγή κατά παραλείψεων των οργάνων να ενεργήσουν η αγωγή αποζημίωσης και επιδιώκει τη διασφάλιση κάποιου αγαθού η δικαιώματος το οποίο κινδυνεύει[58].

Β. Προϋποθέσεις για παροχή προσωρινής δικαστικής προστασίας

Οι κυριότερες προϋποθέσεις της παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας, οι οποίες διέπονται από τα άρθρα 160-166 κανονισμού διαδικασίας του Δικαστηρίου

[57] Klaus-Dieter Borchardt,2011,Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης,(ηλεκτρονική έκδοση http://bookshop.europa.eu/el/--cb6R8KABstitkAAAEjvJEY4e5L/)

[58] Σαχπεκίδου Ρ.Ευγενία,ο.π. σελ.651

(ΚανΔιαδΔΓ) είναι οι ακόλουθες[59]:

Α) εκκρεμής δίκη ενώπιον δικαστηρίων της ένωσης:

Με βάση τα άρθρα 83 και 104 παράγραφος 1, του ΚανΔιαδΓΔ και του ΚανΔιαΓΔ αντίστοιχα, η αίτηση περί αναστολής εκτέλεσης πράξεως ενός οργάνου καθώς και η αίτηση για τη λήψη άλλων προσωρινών μέτρων, μόνο αν προέρχεται από διάδικο σε εκκρεμή ήδη υπόθεση ενώπιον ενωσιακού δικαστηρίου και αφορά την υπόθεση αυτή. Επομένως απαιτείται η ύπαρξη συνάφειας μεταξύ του αντικειμένου της κύριας δίκης και της δίκης περί λήψεως ασφαλιστικών μέτρων, το δε αίτημα της δίκης αυτής δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει το αίτημα της κύριας δίκης.

Β) κατάθεση αιτήσεως περί αναστολής εκτέλεσης της προσβληθείσης πράξεως, ή λήψη προσωρινών μέτρων.

Η αίτηση αυτή κατατίθεται από το διάδικο που έχει ασκήσει την αίτηση παροχής έννομης προστασίας στη κύρια δίκη, απευθύνεται δε στο δικαστήριο ενώπιον του οποίου εκκρεμεί η κύρια δίκη. Επομένως η αίτηση λήψεως ασφαλιστικών μέτρων, δύναται να κατατεθεί από όλους τους διαδίκους των ενδίκων βοηθημάτων παροχής έννομης προστασίας, εφόσον έχουν ασκήσει τα ένδικα αυτά βοηθήματα ενώπιον του αρμόδιου ενωσιακού δικαστηρίου.

Η αίτηση περί λήψεως ασφαλιστικών μέτρων μπορεί να κατατεθεί ταυτόχρονα με τη κατάθεση του δικογράφου της κύριας δίκης. Στην αίτηση περί αναστολής εκτέλεσης πρέπει να αναφέρονται οι πραγματικοί και νομικοί ισχυρισμοί και γενικότερα οι λόγοι που θεμελιώνουν το αίτημα περί αναστολής εκτέλεσης της προσβληθείσης ενωσιακής πράξης. Οι αιτήσεις θα πρέπει να προσδιορίζουν και τα περιστατικά από τα οποία προκύπτει ο επείγον χαρακτήρας της υπόθεσης. Θα πρέπει συνεπώς να στοιχειοθετείται η πιθανότητα επιτυχίας της κύριας δίκης αλλά και να αποδεικνύεται η ανάγκη για τα ασφαλιστικά μέτρα, προκειμένου να αποτραπεί ο κίνδυνος σοβαρής και ανεπανόρθωτης ζημιάς στα συμφέροντα του αιτούντος[60].

[59] Κανελλόπουλος Παναγιώτης,ο.π. σελ.442

[60] Σαχπεκίδου Ρ.Ευγενία, ο.π.σελ.653

Γ) επείγον χαρακτήρας του αιτούμενου μέτρου

Βασική προϋπόθεση για την αποδοχή του αιτήματος περί αναστολής εκτέλεσης μιας ενωσιακής πράξης αποτελεί η εκ μέρους του αιτούντος αναστολή απόδειξης του επείγοντος χαρακτήρα του αιτούμενου μέτρου. Ο επείγον χαρακτήρας, πρέπει να εκτιμάται σε σχέση προς την ανάγκη που υφίσταται για την έκδοση προσωρινής απόφασης, προκειμένου να αποφευχθεί η πρόκληση σοβαρής και ανεπανόρθωτης ζημιάς στο διάδικο ο οποίος ζητά το προσωρινό μέτρο. Στο διάδικο εναπόκειται να αποδείξει ότι δε μπορεί να αναμείνει την έκβαση της κύριας δίκης, χωρίς να υποστεί μια τέτοια ζημιά.

Δ) κίνδυνος σοβαρής και ανεπανόρθωτης βλάβης

Για την αποδοχή της αίτησης περί λήψης ασφαλιστικών μέτρων πρέπει να υπάρχει κίνδυνος σοβαρής και ανεπανόρθωτης βλάβης. Ως ζημιά νοείται κάθε υλική και μη υλική ζημιά και δεν απαιτείται να έχει επέλθει η ζημιά αλλά αρκεί να προβλέπεται με αρκετές πιθανότητες. Σύμφωνα με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η χρηματική ζημιά δε μπορεί εκτός εξαιρετικών περιπτώσεων, να θεωρηθεί ανεπανόρθωτη ή έστω δυσχερώς επανορθώσιμη, εφόσον μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο μεταγενέστερης χρηματικής αντιστάθμισης.

Ε) το εκ πρώτης όψεως βάσιμο των ισχυρισμών του αιτούντος

Η αναστολή εκτελέσεως και τα προσωρινά μέτρα μπορούν να διαταχθούν από το δικάζοντα κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων δικαστή μετά από ένα συνοπτικό έλεγχο του βάσιμου των ισχυρισμών του αιτούντος. Αν δηλαδή έχει αποδειχθεί ότι η λήψη τους δικαιολογείται εκ πρώτης όψεως βάσει των προβαλλόμενων πραγματικών και νομικών ισχυρισμών.

Στ) στάθμιση συμφερόντων

Προκειμένου να διαταχθεί το προσωρινό μέτρο, το Δικαστήριο ή ο δικάζων δικαστής, προβαίνει σε μια ευρύτερη στάθμιση συμφερόντων μεταξύ του προσώπου που υποβάλλει την αίτηση και του αντιδίκου του ή των αντιδίκων του. Η στάθμιση συμφερόντων έχει αναχθεί σε αναγκαία προϋπόθεση τόσο της αναστολής εκτέλεσης μιας πράξης όσο και της λήψης προσωρινών μέτρων. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, η σοβαρή και ανεπανόρθωτη ζημιά που αποτελεί κριτήριο του

κατεπείγοντος της υπόθεσης, συνιστά το πρώτο όρο της συγκρίσεως που πραγματοποιείται στο πλαίσιο της στάθμισης των συμφερόντων.
Ειδικότερα η σύγκριση αυτή, πρέπει να οδηγεί το δικάζοντα κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων δικαστή να εξετάζει, αν σε περίπτωση ακύρωσης της επίδικης απόφασης από το δικαστή της ουσίας, θα είναι δυνατή η ανατροπή της κατάστασης που θα έχει δημιουργηθεί από την άμεση εκτέλεση της απόφασης αυτής. Και αντιστρόφως, αν η αναστολή εκτέλεσης της εν λόγω απόφασης , μπορεί να παρεμποδίσει τη παραγωγή όλων των αποτελεσμάτων της σε περίπτωση που απορριφθεί η κύρια προσφυγή. Ο ενωσιακός δικαστής σταθμίζει το συμφέρον του αιτούντος έναντι του ενωσιακού συμφέροντος και γενικότερα έναντι των δημοσίων συμφερόντων που διακυβεύονται.

Γ. Απόφαση για τη λήψη προσωρινών μέτρων

Οι αιτήσεις για λήψη προσωρινών μέτρων εξετάζονται από το πρόεδρο του Δικαστηρίου, ο οποίος έχει όμως τη δυνατότητα να φέρει την αίτηση και ενώπιον του Δικαστηρίου. Η απόφαση του Δικαστηρίου σε αιτήσεις λήψης προσωρινών μέτρων λαμβάνεται με αιτιολογημένη διάταξη, σε βάρος της οποίας δε χωρούν ένδικα μέσα, όπως συνήθως συμβαίνει και στα εθνικά δίκαια των κρατών μελών. Η αίτηση περί λήψεως ασφαλιστικών μέτρων αποδίδεται στον αντίδικο, στον οποίο ο πρόεδρος τάσσει σύντομη προθεσμία για την υποβολή γραπτών ή προφορικών παρατηρήσεων. Ωστόσο ο πρόεδρος μπορεί να κάνει δεκτή την αίτηση, χωρίς προηγουμένως ο αντίδικος να έχει υποβάλει τις παρατηρήσεις του, εκδίδοντας προσωρινή διάταξη[61].
Η απόφαση του Δικαστηρίου επί αιτήσεων λήψης προσωρινών μέτρων είναι εκτελεστέα σύμφωνα με τα άρθρα 280 και 299 ΣΛΕΕ. Ιδίως σε περιπτώσεις στις οποίες χορηγείται αναστολή εκτέλεσης μιας πράξης των οργάνων. Ο κανονισμός Διαδικασίας επιτρέπει στο Δικαστήριο να επιβάλει στον αιτούντα και τη καταβολή ενός ποσού ως εγγυοδοσία[62]. Βασικός κανόνας που ισχύει σε όλα τα εθνικά συστήματα, υποδεικνύει η απόφαση περί προσωρινών μέτρων να έχει οριστικό

[61] Σαχπεκίδου Ρ.Ευγενία,ο.π.σελ.445

[62] Άρθρο 162 ΙΙ ΚανΔιαδΔ

χαρακτήρα και να προδικάζει κατά οποιοδήποτε τρόπο τη κρίση του Δικαστηρίου επί της κύριας δίκης. Οι ίδιες αρχές ισχύουν και για την αίτηση με την οποία ζητείται η αναστολή εκτέλεσης μιας δικαστικής απόφασης ή διάταξης του Δικαστηρίου[63].

Δ. Ένδικα μέσα των Δικαστηρίων της Ένωσης

Η σχέση μεταξύ Δικαστηρίου και Γενικού Δικαστηρίου ρυθμίζεται κατά τρόπο ώστε όλες οι αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου να μπορούν να προσβληθούν ενώπιον του Δικαστηρίου με ένδικο μέσο για νομικούς λόγους. Το ένδικο αυτό μέσο ονομάστηκε από το πρωτογενές δίκαιο «αναίρεση». Αναίρεση μπορεί να ασκηθεί κατά των οριστικών αποφάσεων του Γενικού Δικαστηρίου , κατά των αποφάσεων οι οποίες επιλύουν δικονομικό ζήτημα σχετικό με ένσταση αναρμοδιότητας ή απαράδεκτο. Η αναίρεση ασκείται σε διάστημα δύο μηνών μετά τη κοινοποίηση της προσβαλλόμενης απόφασης από τον εν μέρει ή εν όλο ηττηθέντα διάδικο.
Η αναίρεση μπορεί να στηριχτεί στους λόγους της αναρμοδιότητας του Γενικού Δικαστηρίου, του σφάλματος κατά τη διαδικασία που ενδέχεται να επηρεάσει το συμφέρον του αναιρεθέντος καθώς και της παραβίασης του δικαίου της Ε.Ε. εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου. Η αίτηση αναίρεσης πρέπει να παραθέτει επακριβώς τα επικρινόμενα σημεία της απόφασης, της οποίας ζητείται η αναίρεση, καθώς και τα νομικά επιχειρήματα, τα οποία στηρίζουν με συγκεκριμένο τρόπο το αίτημα της αναίρεσης.
Εάν η αίτηση γίνει δεκτή ως παραδεκτή και βάσιμη, το Δικαστήριο αναιρεί την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου. Εφόσον η υπόθεση έχει ωριμάσει, το Δικαστήριο μπορεί να προβεί στην εκδίκαση της και να εκδώσει απόφαση, ενώ διαφορετικά αναπέμπει την απόφαση στο Γενικό Δικαστήριο, το οποίο επί των νομικών ζητημάτων δεσμεύεται από τη κρίση του Δικαστηρίου[64].

[63] Σαχπεκίδου Ρ.Ευγενία,ο.π. σελ.656

[64] Klaus-Dieter Borchardt,2011,Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης,(ηλεκτρονική έκδοση http://bookshop.europa.eu/el/--cb6R8KABstitkAAAEjvJEY4e5L/)

Δ.1. Αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου κατά των αποφάσεων των ειδικευμένων δικαστηρίων

Παρόμοιες ρυθμίσεις υπάρχουν ήδη όσο αφορά τη σχέση μεταξύ των ειδικευμένων δικαστηρίων και του Γενικού Δικαστηρίου, όπου το Γενικό Δικαστήριο ελέγχει τις αποφάσεις των ειδικευμένων δικαστηρίων τρόπον τινά ως εφετείο. Επιτρέπεται δηλαδή ο έλεγχος του τρόπου με τον οποίο χειρίστηκε το ειδικευμένο δικαστήριο τα πραγματικά περιστατικά της απόφασης. Η απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου επί της έφεσης δεν αποκλείεται υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να αποτελέσει στη συνέχεια αντικείμενο ελέγχου από το Δικαστήριο.
Ο κανονισμός για τη σύσταση του Δ.Δ. δε περιέχει αναφορά σχετικά με την εισαγωγή εφέσεων κατά των αποφάσεων του Δ.Δ.Δ, ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου. Παραμένει συνεπώς μόνο η δυνατότητα αναίρεσης[65].

[65] Σαχπεκίδου Ρ.Ευγενία,ο.π. σελ.661

Συμπεράσματα

Η έννομη τάξη της ΕΕ και η εγκαθιδρυόμενη από αυτήν κοινότητα δικαίου προϋποθέτουν τον σεβασμό και την προάσπιση της έννομης τάξης. Την εγγύηση αυτή παρέχουν οι δύο ακρογωνιαίοι λίθοι της έννομης τάξης της Ένωσης: η άμεση εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης και η υπεροχή του έναντι του εθνικού δικαίου. Οι δύο αυτές θεμελιώδεις αρχές, για την ύπαρξη και διαφύλαξη των οποίων μεριμνά το Δικαστήριο, εγγυώνται την ομοιόμορφη και κατά προτεραιότητα εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης σε όλα τα κράτη μέλη.

Αν ο ρόλος των δικαστηρίων γενικά σε μια έννομη τάξη είναι αφ'εαυτού σημαντικός και αυτονόητος, στην κοινοτική έννομη τάξη ο ρόλος και η σημασία του δικαστηρίου καθίσταται καθοριστικός, στο μέτρο κατά το οποίο έχει να διασφαλίσει την ενιαία τήρηση του δικαίου σε μια έννομη τάξη που είναι νέα, παρουσιάζει αρκετές ομοιομορφίες και ως εκ τούτου πολλαπλά κενά, τα οποία το Δικαστήριο είναι υποχρεωμένο να καλύψει με την νομολογία του αν δεν θέλει να κατηγορηθεί για αρνησιδικία.

Το Δικαστήριο ανταποκρίθηκε με επιτυχία στον ανατεθέντα ρόλο του και αναδείχθηκε σε αληθινό κινητήρα της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Κατόρθωσε να μετατραπεί σε αληθινό μοχλό στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και να προσφέρει τα αναγκαία νομικά στηρίγματα για την παρά πέρα πορεία.

Παρ' όλες τις ατέλειες που ασφαλώς τη χαρακτηρίζουν, η συμβολή της έννομης τάξης της Ένωσης στην επίλυση των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων των κρατών μελών της ΕΕ είναι ανεκτίμητη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Δούση Εμμανουέλλα (επιμέλεια Μαραβέγιας Ν. – Τσινισιζέλης Μ.), 2007, Η Έννομη Τάξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Αθήνα:Θεμέλιο

2.Καλαβρός Γ.-Ε.Φ.-Γεωργόπουλος Θ.Γ.( ), Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

3. Κανελλόπουλος Ι.Παναγιώτης, (2010), Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ε' έκδοση, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα

4. Παπαγιάννης Δονάτος,(2007), Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Γ' έκδοση, Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλα

5.Σαχπεκίδου Ρ.Ευγενία.(2013), Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Β' έκδοση, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα

Διαδικτυακές πηγές

http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/decisionmaking_process/114548_el.htm

http://europedia.moussis.eu/books/Book_2/2/4/1/5/?lang=gr&all=1&s=1&e=10

http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%BF_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE%CF%82_%CE%88%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B7%CF%82

http://www.law.gov.cy/law/lawoffice.nsf/dmlnet_gr/dmlnet_gr?OpenDocument

Klaus-Dieter Borchardt, 2011,Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης,(ηλεκτρονική έκδοση http://bookshop.europa.eu/el/--cb6R8KABstitkAAAEjvJEY4e5L/)